

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Навчальний посібник

**Кривий Ріг
2016**

УДК 342.95(477)
ББК 67.9(4УКР)301
П 25

Рекомендовано до видання Вченою радою
Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 11 від 25 травня 2016 р.)

Рецензенти:

А.М. Бабенко професор кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

С.І. Халимон начальник кафедри спеціальних дисциплін Академії
Державної пенітенціарної служби, доктор юридичних
наук, доцент

Пекарський С.П. Організаційно-правові засади запобігання
корупції / С.П. Пекарський, І.Ф. Хараберюш – Кривий Ріг : ДЮІ МВС
України, 2016. – 120 с.

Відповідно до антикорупційних законів України у навчальному посібнику розглядаються актуальні питання організаційно-правових засад запобігання корупції. Визначені історичні передумови виникнення корупції, ознаки корупційних дій, вказані види відповідальності за вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень. Проведено аналіз компетенцій суб'єктів протидії корупційним діям та визначені заходи щодо запобігання корупції.

Призначений для підготовки курсантів, студентів та слухачів за напрямами підготовки «Правознавство» та «Правоохоронна діяльність», науковців, викладачів та працівників правоохоронних органів.

© Пекарський С.П., Хараберюш І.Ф.
© Донецький юридичний інститут
МВС України

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Поняття, сутність та зміст корупції	8
1.1. Поняття «корупція» та «корупційне правопорушення», їх співвідношення.....	8
1.2. Історичні передумови виникнення корупції в Україні.....	12
1.3. Корупційні ризики.....	14
1.4. Основні принципи запобігання і протидії корупції в Україні.....	20
1.5. Законодавчі і нормативні акти у сфері запобігання корупції.....	23
Питання для самоконтролю знань.....	27
Розділ 2. Характеристика антикорупційної політики України	28
2.1. Поняття, мета і завдання державної антикорупційної політики (антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки.....	28
2.2. Основні завдання, заходи та фінансове забезпечення Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки.....	31
2.3. Механізм реалізації Антикорупційної стратегії та її наукове супроводження.....	35
Питання для самоконтролю знань.....	38
Розділ 3. Суб'єкти запобігання корупції та їх характеристика	39
3.1. Характеристика суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.....	39
3.2. Національне агентство з питань запобігання корупції.....	41
3.3. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.....	46
3.4. Національне антикорупційне бюро України.....	50
Питання для самоконтролю знань.....	56

Розділ 4. Організація та здійснення заходів із запобігання корупційним проявам.....	57
4.1. Види та підстави притягнення до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення	57
4.2. Характеристика заходів щодо запобігання та протидії корупції.....	68
4.3. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	70
4.4. Правила етичної поведінки.....	73
4.5. Фінансовий контроль.....	76
Питання для самоконтролю знань.....	85
Перелік тестових завдань.....	86
Практичні задачі	97
Глосарій.....	100
Післямова.....	109
Список літератури.....	112

ПЕРЕДМОВА

Корупція - це політична воля. Якщо влада корумпована від початку до кінця, вона робить вигляд, що в країні все нормально. Якщо чиновники переконуються, що є політична воля і санкції, що покарання неминуче піде, то перестануть займатися корупцією. А зараз корупція повсюди, тому що безкарна.

Хіларі Клінтон

На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства серед основних проблем які слід вирішити Україні є корупція, оскільки вона деформує всі державні інститути та уповільнює розвиток громадянського суспільства. Корупція заповонила всі сфери публічних правовідносин, набула характеру реальної загрози національній безпеці, яка заважає якісному і своєчасному проведенню соціально-економічних реформ. Особливістю корупційних правопорушень є те, що вони вчинюються переважно особами, які самі створюють закони та нормативні акти і покликані намагатися примушувати інших до їх неухильного дотримання. Тому вона дискредитує законодавчі, виконавчі та судові органи державної влади, а також перешкоджає реформуванню органів місцевого самоврядування.

Проблема запобігання корупції пов'язана з тим, що у країнах з високим рівнем корупції (до яких відноситься і Україна) набули поширення порушення громадянських прав, зловживання з боку посадових осіб правоохоронних органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Зрощення чиновників-високопосадовців з бізнес структурами, легалізація незаконно отриманих доходів, зв'язок зі злочинністю стали загрозою для національної безпеки нашої держави. Саме тому корупція стала об'єктом запобігання та протидії з боку державних та правоохоронних органів.

Незважаючи на заходи, які вживаються в Україні щодо протидії корупції, її масштаби збільшуються з року в рік. Зараз можемо з певністю констатувати, що немає жодної сфери суспільного життя, де не панувала би корупція. Тому актуальним і важливим є питання, хто має проводити заходи щодо протидії корупції і які повинні бути ці заходи.

В Законі України «Про запобігання корупції» визначено, що суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності.

Основним напрямом протидії цьому негативному явищу визначено профілактичний. Запобігання вчиненню корупційних правопорушень передбачає насамперед створення в суспільстві атмосфери несприйняття корупції. Підбір і призначення на посади державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та правоохоронних органів відбувається у відповідності до принципів державної служби, а саме: верховенства права; законності; професіоналізму; патріотизму; добросовісності; ефективності; забезпечення рівного доступу до державної служби; політичної неупередженості, прозорості та стабільності.

Навчальний посібник розроблено з метою вивчення основних положень антикорупційного законодавства, розуміння об'єктів і суб'єктів корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень, знання спеціальних обмежень для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування. Крім викладання загальнотеоретичних положень, автори приділили увагу практичним напрямом діяльності щодо запобігання корупції. Визначені історичні передумови виникнення корупції, ознаки корупційних дій, вказані види відповідальності за вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень. Саме дотримання вимог антикорупційного законодавства забезпечить верховенство норм права, що в цілому сприятиме якісному функціонуванню державних та правоохоронних механізмів, дотриманню законних прав та інтересів в публічній і приватній сферах життєдіяльності.

Метою вивчення дисципліни є підготовка висококваліфікованих фахівців - юристів. Курс має три мети: загальноосвітню, правознавчу і практичну. *Загальноосвітнє* значення даного предмету пов'язано з необхідністю підвищення загальної правової культури слухачів – майбутніх юристів та дотримання ними правил встановлених для посадових осіб. *Правознавча* мета курсу полягає в набутті юридичних знань про: поняття «корупція», підстави та види відповідальності; організаційне та правове забезпечення запобігання корупції. *Практична* мета курсу пов'язана з вивченням чинного антикорупційного законодавства, суб'єктів протидії корупції, формування у студентів вмінь та навичок щодо запобігання корупції.

Завданнями вивчення дисципліни є: вивчення засад запобігання корупції в публічній і приватній сферах суспільних відносин; ознайомлення із сферою застосування антикорупційного законодавства; розгляд міжнародних нормативно-правових актів із запобігання та протидії корупційним правопорушенням; вивчення особливостей провадження у справах про корупційні правопорушення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни курсант, студент, слухач повинен:

знати: загальні положення щодо визначення поняття, сутності та змісту корупції; основні правові засади запобігання і протидії корупції в Україні; перелік суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення; перелік суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції; порядок організації та здійснення заходів із запобігання корупційним проявам; основні положення щодо участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції; види відповідальності за корупційні правопорушення.

вміти: здійснювати адміністративно-правову характеристику нормативних актів у сфері запобігання корупції; трактувати основні терміни у сфері запобігання корупції; застосовувати теоретичні знання щодо здійснення заходів із запобігання корупційним проявам у практичній діяльності; доволно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій, що виникають під час кваліфікації адміністративних корупційних правопорушень; характеризувати основні заходи щодо запобігання корупції; використовувати у практичній діяльності досвід правоохоронних структур закордонних країн у сфері запобігання корупції.

Розділ 1.

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ КОРУПЦІЇ.

- 1.1. Поняття «корупція» та «корупційне правопорушення», їх співвідношення.
- 1.2. Історичні передумови виникнення корупції в Україні.
- 1.3. Корупційні ризики.
- 1.4. Основні принципи запобігання і протидії корупції в Україні.
- 1.5. Законодавчі і нормативні акти у сфері запобігання і протидії корупції.

1.1. Поняття «корупція» та «корупційне правопорушення», їх співвідношення.

Згідно із статтею 1 Закону України «Про запобігання корупції», *корупційне правопорушення* – це умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Також законодавець визначився з поняттям *правопорушення, пов'язане з корупцією*, під яким слід розуміти діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Корупція, своєю чергою, полягає у використанні особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Також під *корупцією* слід розуміти використання суб'єктом, уповноваженим на виконання функцій держави наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання

неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб. Як *корупція* розглядається обіцянка або пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, уповноваженій на виконання функцій держави, з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Виходячи із аналізу змісту статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», ознаками корупційного правопорушення є:

1. Спрямованість корупційного правопорушення на отримання неправомірної вигоди як майнового так і немайнового характеру (на відміну від хабара). Тобто, обов'язкова наявність корисливої мети.

2. Наявність вигоди, матеріальних чи нематеріальних благ, отримання їх суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення протиправно та незаконно.

3. Наявність дій або бездіяльності суб'єкта відповідальності за корупційні правопорушення спрямованих на порушення вимог нормативно-правових актів, у яких визначені коло прав та обов'язків особи на відповідній посаді, з метою отримання благ у незаконний спосіб.

4. Спрямованість корупційного правопорушення на отримання певних благ за допомогою і з використанням службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей, авторитету займаної посади, які не пов'язані з виконанням особою своїх безпосередніх посадових обов'язків.

5. Спрямованість діяння, вчиненого посадовою особою умисно, на отримання благ, при цьому особа, яка вчинила це правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своїх вчинків.

6. Дії (бездіяльність) посадової особи державного органу можуть бути правомірними і не мати шкідливих наслідків.

7. Дії посадової особи вчинюються за домовленістю або згодою сторін.

8. Діяння має бути вчинене особою, віднесеною Законом України «Про запобігання корупції» до суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

9. Наявність причинного зв'язку між діяннями та наслідками.

10. Дії або бездіяльність суб'єкта правопорушення з ознаками корупції, не містять складу злочину.

З точки зору етимології термін «корупція» утворився від сполучення латинських слів «corruptio» - кілька учасників зобов'язальних відносин з приводу одного предмета і «ruptio» - ламати, пошкоджувати,

порушувати, скасовувати. Отже існує самостійний термін «corruptio», що припускає участь у діяльності декількох людей, метою яких є «псування», «пошкодження» нормального ходу судового процесу чи керування справами суспільства. Як зазначає Невмержицький Є.В., як соціальне явище корупція існує в певних інституційних рамках, в яких правові, економічні, політичні, соціальні процеси впливають на неї, а корупція, в свою чергу, здійснює вплив на право, економіку, політику, ідеологію, суспільну психологію тощо. Окрім того, ми згодні з висновком Невмержицького Є.В., що корупція - це не лише певні діяння, а й система негативних поглядів, переконань, спосіб мислення, тобто корупція має психологічну і моральну складову.

Своєю чергою, розглядаючи корупційні відносини ми погоджуємося з думкою М.І. Мельника про те, що механізм корупції може передбачати два варіанти корупційної поведінки: в одному випадку має місце взаємодія двох суб'єктів, кожний із яких за допомогою корупційного зв'язку прагне задовольнити свій інтерес (в окремих випадках – інтереси тільки однієї сторони корупційних відносин, інтерес іншої сторони з точки зору правової оцінки вчиненого може, так би мовити, не проглядатися), в іншому – корупційна діяльність зводиться до дій лише однієї особи (корумпованої особи – особи, уповноваженої на виконання функцій держави), яка самостійно (без взаємодії з іншим суб'єктом) задовольняє свій особистий інтерес чи інтерес іншої особи (осіб) за допомогою використання наданої їй влади чи службових повноважень. Отже, як у першому, так і в другому випадках суб'єкт корупції задовольняє свій інтерес або інтерес іншої особи за допомогою неправомірного використання офіційно наданих йому службових повноважень.

Кримінальний кодекс України, аналізуючи суб'єкт злочину дає визначення поняття «службова особа». Відповідно до п. 3 ст. 18 КК України службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із

спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. Окрім цього відповідно до п. 4 ст. 18 КК України службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Своєю чергою в ст. 14 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначається відповідальність посадових осіб. Так посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, зв'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків.

Окрім того п. 2 ст. 1 Закону України «Про державну службу» визначає поняття «державний службовець», під яким слід розуміти громадянина України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Як ми бачимо законодавець допускає можливість використання термінів «службова особа», «посадова особа», також використовується термін «державний службовець». Але для даного дослідження необхідно визнати, що ознаки корупції, полягають у тому, що корупція - це завжди дія або бездіяльність, спрямована на отримання майнової або немайнової вигоди, благ у протиправний спосіб. Протиправні діяння виявляються у двох формах: у вчиненні забороненого діяння або в невиконанні обов'язкової дії. Своєю чергою, згідно із Законом України «Про запобігання корупції», *неправомірна вигода* – це грошові кошти або інше

майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Кожна посада у будь-якому державному чи правоохоронному органі, суду тощо передбачає обсяг певних повноважень та обов'язків, а також порядок їх виконання. Професійна (службова) діяльність посадової особи повинна спрямовуватись на виконання визначених державою (державним відомством) функцій. Факт корупції у діяльності суб'єкта відповідальності за корупційні правопорушення матиме місце тоді, коли відповідний посадовець свідомо порушує порядок (правила) виконання своєї діяльності, беручи не себе ризики відповідальності у випадку виявлення цих правопорушень. Характерною ознакою такого діяння (або бездіяльності) є те, що воно вчинюється всупереч інтересам служби та обсягу прав, компетенції й повноважень суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення і отримує за це непередбачені законом блага.

1.2. Історичні передумови виникнення корупції.

Вважають, що перші згадування про корупцію на Русі з'явилися у літописах XIII століття. Зокрема, з цього приводу згадують Двінську уставну грамоту 1397-1398 років, де міститься визначення незаконної винагороди за здійснення офіційних владних повноважень – «мздоімство», або «посула». Згідно іншої версії, «посула» в якості хабара визначається вперше у Псковській судній грамоті (1462-1471рр.). За часів Івана Грозного було запроваджено смертну кару за вчинення дій аналогічних сучасному хабарництву. Збереглися свідоцтва про страту д'яка, який крім належної йому винагороди отримав ще й смаженого гусака, що був начинений монетами.

У Російській імперії підґрунтям корупції стала система так званого місництва. Характерною рисою зазначеної системи організації влади на місцях було, зокрема, те що більшість державних чиновників того часу не отримували грошових виплат від держави, а жили виключно за рахунок коштів відвідувачів. Крім того, призначення на посаду відбувалося відповідно до ієрархії боярських прізвищ, без врахування особистих ділових якостей майбутнього чиновника. Таким чином, утворювався корпоративно-замкнений прошарок населення, зацікавлений у використанні владних повноважень для досягнення корисливих власних або групових цілей, що в свою чергу, сприяло поширенню корупції. В

період правління Івана IV хабарництво, за «Судебником» 1550 року, було остаточно визнано кримінальним злочином. Але, як зазначає М.М. Карамзін, законом хабарництво хоча й каралось, але чиновники постійно вдосконалювали способи отримання хабарів від відвідувачів. Чолобитник, входячи до судді, клав гроші перед образами, начебто на свічки. Тільки в день Світлого Воскресіння дозволялося суддям та урядовцям разом з червоним яйцем приймати в дарунок і декілька десятків. Не знищила коріння корупції і реформа, проведена в 50-тих роках XVI століття, завдяки якій було встановлено посадові оклади особам, що перебували на державній службі.

Вітчизняні історики знайшли багато цікавих документів, які свідчать про намагання наших предків протидіяти корупції у стародавні часи. У Запорізькій Січі, Велика екстрадинаційна Рада у своєму присуді від 23 грудня 1764 року зазначила, що згідно з військовим уставом отаманам та старшинам забороняється на особисті потреби використовувати військову казну під страхом «смертного штрафу». А у випадку, якщо отаман куреня веде себе «не справно», або потакає злодіям, він підлягає покаранню і наступного разу не може бути обраний отаманом.

Заслуговують на нашу увагу й інші історичні документи. Так, наприклад, у дореволюційній Росії діяли затвержені Олександром III 3 грудня 1884 року правила щодо порядку суміщення державної служби з участю в торговельних та промислових товариствах, а також у громадських і приватних кредитних установах, які містили детальний перелік посад на державній службі, які визначалися несумісними з участю у різноманітних компаніях. Державним службовцям, які не мали вищих рангів, дозволялось брати участь у створенні компаній за умов, що участь у справах компанії не заподіє шкоди інтересам державної служби. Для здійснення такої діяльності необхідно було отримати спеціальний дозвіл керівництва. Проте, державні службовці не могли брати участь у вирішенні справ відносно тих компаній та товариств, в яких вони були засновниками, або займали певні посади.

В російському кримінальному законодавстві кінця XIX початку XX століття за ряд корупційних дій встановлювалася кримінальна відповідальність. Наприклад, ст. 485 «Уложения России об наказаниях уголовных и исправительных» (1885 р.) передбачала відповідальність для тих чиновників, які всупереч вимогам законодавства вступили у торги і зобов'язання із державною скарбницею під власним іменем або від імені дружини, дітей чи інших підставних осіб. Ст. 682 цього ж нормативного

акту (в редакції 1903 року) передбачала, що службовець, винний у здійсненні заборонених законом за родом його служби чи недозволених йому керівництвом, торгівлі, промислу, чи іншого заняття майнового характеру, або приватних доручень, підлягав арешту на термін до 6 місяців.

За радянських часів проблемі боротьби із службовими зловживаннями також приділялась увага. Так, на початку радянської влади Постановою РНК від 7 лютого 1923 р. були затверджені «Тимчасові правила про службу в державних установах і підприємствах». Згідно ст. 3 особам, які перебували на державній службі, заборонялося особисто, або через підставних осіб брати участь у заснуванні приватного торгівельного чи промислового підприємства, займатись підрядами, або поставками, брати участь в угодах промислової оренди чи вступати в інші комерційні відносини з державними установами. Були введені певні обмеження щодо роботи за сумісництвом. Державні службовці не мали права працювати на підприємстві чи в установі, яка була підконтрольна їм відповідно до службових обов'язків (ст. 5).

Наведені приклади не вичерпують всього арсеналу правових заходів боротьби з корупцією, який використовувався в минулому, але навіть наведене дозволяє нам зробити деякі висновки.

По-перше, твердження, що проблема адекватної протидії корупції виникла лише в новітній історії України є некоректним. Як бачимо, намагання попередити корупцію, обмежити її негативний вплив на державу і суспільство здійснювалися ще в стародавні часи і не припинялися на протязі всієї історії людства, незважаючи на політичний режим держави, форму правління тощо. Отже, можна стверджувати, що корупція – це певна соціальна закономірність, обумовлена державно-владним устроєм суспільства, властива будь-якій державі. Крім того, наведені історичні приклади свідчать про намагання унеможливити зловживання владою саме за допомогою правових норм.

По-друге, в наведених прикладах, як бачимо, не йдеться про визначення якогось окремого протиправного діяння, або навіть чітко окресленого кола протиправних діянь, як корупції. Тогочасні норми антикорупційної спрямованості описують або об'єктивні обставини вчинення корупційного правопорушення, або певні види забороненої поведінки представника влади, публічної особи. Але і у першому, і у другому випадках йдеться про правовий механізм, завданням якого було стати на заваді корисливому зловживанню владою. Отже, можна зробити

висновок, що про корисливу спрямованість протиправних діянь, які ми сьогодні могли б назвати корупційними правопорушеннями, відомо з давніх часів. Тобто, корупційним діянням завжди була властива корислива спрямованість.

По-третє, в перелічених випадках суб'єктами протиправних зловживань були фізичні особи, наділені певними владними повноваженнями. Таким чином, можна стверджувати, що суб'єктам корупційних посягань властива певна аналогічність: вони здебільшого є представниками влади, або виконують певні державні функції

По-четверте, з огляду на наведені історичні приклади, користуючись термінологією кримінального права, можна зробити висновок про те, що проявам корупції (корупційним діянням) властива також однорідна повторюваність як у часі, так і у просторі.

Отже, корупція характеризується: наявністю владних повноважень, корисливою спрямованістю корупційних посягань; аналогічністю суб'єктів корупційних посягань; усталеною однорідною повторюваністю корупційних посягань.

1.3. Корупційні ризики.

Розглядаючи дане питання, слід вказати, що Міністерством юстиції 12.04.2011 були затверджені роз'яснення «Корупційні ризики в діяльності державних службовців», в яких зазначено, що одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків. Корупційні ризики постійно досліджуються науковцями та громадськими організаціями у різних сферах державного управління.

За поширеністю Міністерством юстиції корупційні ризики в діяльності державних службовців розташовані в такому порядку:

- 1) недоброчесність державних службовців;
- 2) виникнення конфлікту інтересів;
- 3) безконтрольність з боку керівництва;
- 4) наявність дискреційних повноважень.

У Роз'ясненнях вказано, що перше місце серед корупційних ризиків не випадково посідає недоброчесність поведінки державних службовців.

Загальновідомо, що етично-психологічні аспекти та соціально-правові фактори мають досить великий вплив на сумлінність державних

службовців (посадових осіб) при виконанні останніми посадових обов'язків, оскільки державний службовець завжди приймає рішення у першу чергу на підставі власного досвіду, психологічного відношення до виконуваної роботи, а також ґрунтуючись на особистих переконаннях і персональному соціально-матеріальному становищі. Окрім того, під час добору осіб на посаду державного службовця (посадову особу) одним із вагомих критеріїв є, зокрема, така моральна риса, як доброчесність (чесність, моральність, добропорядність).

Наступним, не менш суттєвим корупційним ризиком, є виникнення конфлікту інтересів. Саме тому Закон України «Про запобігання корупції» дає тлумачення поняттям: «приватний інтерес», «потенційний конфлікт інтересів» та «реальний конфлікт інтересів».

Отже, під приватним інтересом слід розуміти будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Під потенційним конфліктом інтересів розуміємо наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Своєю чергою реальний конфлікт інтересів - це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

З метою недопущення конфлікту інтересів міжнародний досвід встановлює необхідність встановлення правил доброчесної поведінки – Кодексів поведінки державних посадових осіб, а також надає рекомендації щодо запровадження заходів і систем, які:

- сприяють тому, щоб державні посадові особи повідомляли відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо під час виконання ними своїх функцій;

- зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, *inter alia*, про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв'язку з якими

може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових осіб;

- встановлюють відповідальність державних посадових осіб, які порушують кодекси або стандарти.

Рекомендація Ради Організації економічного співробітництва і розвитку по покращенню етики поведінки на державній службі, прийнята 23 квітня 1998 року, встановлює, що етичні норми для державної служби мають бути чіткими і зрозумілими. Державні службовці повинні знати основні принципи і норми, якими вони мають послуговуватися в повсякденній роботі, та межі допустимої поведінки.

Окрім того, етичні норми мають бути відображені в правовій системі, яка є основою для доведення мінімальних обов'язкових норм і принципів поведінки до відома кожного державного службовця.

Слід відмітити, що таким шляхом іде сучасне українське антикорупційне законодавство. Так в шостому розділі Закону України «Про запобігання корупції» визначені правила етичної, характеристика яких буде надана нижче.

Також, обов'язковою умовою для врегулювання конфлікту інтересів є контроль з боку керівництва. А як нами було попередньо визначено, саме відсутність контролю тобто безконтрольність також є корупційним ризиком.

З метою запобігання виникнення такого корупційного ризику, як безконтрольність з боку керівництва, саме безпосереднім керівництвом контроль має здійснюватись:

- систематично, тобто нести регулярний характер, або постійно;
- всебічно, тобто найбільш охоплювати всі питання та напрямки роботи;
- шляхом перевірки не тільки тих службовців, які мають слабкі результати роботи, а й тих, що мають добрі результати;
- об'єктивно, тобто виключати упередженість;
- гласно, тобто результати контролю повинні бути відомі тим особам, які підлягали контролю;
- результативно, або дієво, тобто в залежності від результатів контролю мають вживатись відповідні заходи.

Також, для запобігання виникнення цього ризику необхідним є такий обов'язковий захід, як надання безпосереднім керівництвом державним службовцям практичної допомоги в реалізації поставлених завдань.

Окрім вищеперерахованих корупційних ризиків є наявність дискреційних повноважень, оскільки саме наявність можливості діяти на власний розсуд створює умови для вчинення корупційних правопорушень.

Як зазначено в Роз'ясненнях Міністерства юстиції України дискреційні повноваження мають низку загальних ознак, а саме:

- дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд оцінювати юридичний факт (фактичний склад), внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини;

- дозволяють на власний розсуд обирати одну із декількох, запропонованих у проекті нормативно-правового акта, форм реагування на даний юридичний факт;

- надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації;

- дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) обрати форму реалізації своїх повноважень - видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

- наділяють орган (особу, уповноважену на виконання функцій держави) правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення;

- надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передавати виконання прийнятого рішення підлеглим особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедуру виконання.

Аналізуючи дискреційні повноваження слід звернути увагу на їхню особливість у діяльності підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України. Так особливість здійснення оперативно-розшукової функції з протидії злочинності вимагає дотримання принципів негласності та конфіденційності працівниками підрозділів кримінальної поліції. Прийняття рішення про заведення оперативно-розшукової справи, проведення оперативно-розшукових заходів на підставах і умовах передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на підставах,

передбачених КПК України також надають можливість діяти та приймати рішення оперативним працівникам на власний розсуд. А при суб'єктивному підході, зокрема - наявність особистого інтересу чи конфлікту інтересів, до виконання службових обов'язків виникають умови для вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Отже, дискреційне повноваження є законним і невід'ємним елементом публічної влади. Посадова особа, використовуючи такі повноваження, зобов'язана передусім правильно оцінити ситуацію, наявні факти і застосувати до встановлених фактів діючі правові норми, а також, при цьому не допустити зловживання владою.

Саме тому загальні інтереси, спільне благо, а не особисті корисливі інтереси мають лежати в основі службової діяльності. Окрім того, з метою усунення даного ризику, в Україні впроваджена система проведення експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних норм.

Якісне проведення антикорупційної експертизи сприяє усуненню корупціогенних факторів ще на етапі нормотворення, що в результаті виключає наявність дискреційних повноважень. Необхідність проведення антикорупційної експертизи знайшло відображення і в Законі України «Про запобігання корупції», де у ст. 55 зазначено, що з метою виявлення в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, розроблення рекомендацій стосовно їх усунення проводиться антикорупційна експертиза. Обов'язкова антикорупційна експертиза здійснюється Міністерством юстиції України, крім антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України, яка здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належить питання боротьби з корупцією. Також, Міністерство юстиції України визначає порядок і методологію проведення ним антикорупційної експертизи, а також порядок оприлюднення її результатів.

Отже, підводячи підсумок з даного питання, слід зазначити, що усунення корупційних ризиків в діяльності державних службовців (посадових осіб) виключить можливість порушення ними законодавства України, позитивно вплине на покращення роботи органів державної влади та сприятиме підвищенню їх авторитету.

1.4. Основні принципи запобігання і протидії корупції.

Протидія корупції базується на таких основних принципах:

- верховенства права;
- законності;
- системності;
- комплексності;
- об'єктивності;
- практичної спрямованості та радикальності заходів;
- наукової обґрунтованості;
- економічної доцільності;
- взаємодії владних структур з інститутами суспільства і населенням;
- оптимальності та ефективності;
- об'єктивності тощо.

Принцип верховенства права означає, що при здійсненні протидії корупції людина, її права та свободи визнаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість антикорупційної діяльності.

Правова держава не може володіти іншими засобами боротьби з корупцією, крім правових. Позитивно, кримінологічно-значущою, протидія корупції може бути лише за умови базування виключно на правовій основі. З огляду на це, неприйнятними є засоби боротьби з корупцією, які, хоча і можуть виявитись результативними, але суперечать конституційним засадам функціонування держави та суспільства.

Принцип законності передбачає, що всі антикорупційні заходи повинні базуватися на положеннях Конституції та законів України. Жодні міркування (прагнення ефективності, результативності) не можуть виправдати застосування антикорупційних заходів, які не відповідають закону. Відсутність законодавчої основи для вжиття зазначених заходів є підставою для розробки і прийняття відповідних нормативно-правових актів.

Принцип системності потребує, щоб заходи протидії корупції були взаємопов'язаними, мали певний субординаційний характер і порядок виконання (головні і другорядні, термінові для виконання і розраховані на перспективу, одноразові і такі, що мають здійснюватися постійно) і були підпорядковані стратегічній меті антикорупційної діяльності. Важливим при цьому є вичленення головної на даний момент проблеми протидії

корупції і концентрації на її розв'язанні основних зусиль. Це може бути проблема прийняття відповідного закону, утворення певного державного органу, проведення адміністративної реформи, вдосконалення системи контролю за доходами та витратами осіб, уповноважених на виконання функцій держави і т. ін.

Принцип комплексності протидії корупції передбачає органічне поєднання стратегічних і тактичних завдань, профілактичних (соціального, політичного, економічного, організаційно-управлінського, правового, соціально-психологічного та іншого характеру), оперативно-розшукових, процесуальних, репресивних та інших заходів, що здійснюються у різних соціальних сферах різними суб'єктами, з визначенням пріоритету профілактичних заходів загально-соціологічного і спеціально-кримінологічного характеру.

Принцип об'єктивності вимагає співвідношення заходів протидії корупції із закономірностями і тенденціями розвитку корупції в державі, її впливом на економічні, політичні, соціальні процеси. Він передбачає здійснення протидії корупції з урахуванням загальної соціально-економічної ситуації в країні і вибору антикорупційних засобів за принципом їх достатності для досягнення поставленої мети і адекватності суспільній небезпеці корупційних проявів.

Зазначений принцип безпосередньо пов'язаний з принципом практичної спрямованості та радикальності заходів, який передбачає, що антикорупційні заходи повинні бути реальними і не мати декларативного характеру. Вони не повинні мати характеру політичної кампанії, мають безпосередньо впливати на фактори, що детермінують корупцію, стосуватися правоохоронної діяльності у цій сфері і т. ін. Практична спрямованість антикорупційних заходів потребує чіткого визначення суб'єктів протидії, їх завдань і повноважень, конкретності певних заходів, строків їх виконання і т. ін.

Принцип наукової обґрунтованості передбачає здійснення антикорупційної діяльності на науковій основі (з використанням сучасних досягнень науки, техніки, позитивного світового досвіду із залученням фахівців різних галузей знання - теорії права, конституційного, фінансового, адміністративного, кримінального, податкового права, кримінології, соціології, психології і т. ін.). Цей принцип вимагає володіння повною і всебічною кримінологічною інформацією в країні, регіоні, галузі, установі, а тому, зокрема, передбачає постійне здійснення моніторингу органів державної влади та органів місцевого

самоврядування щодо стану та динаміки корупційних процесів. Такий моніторинг є необхідним щодо оцінки ефективності реалізації в державі антикорупційної політики, зміни її пріоритетів відповідно до ситуації з корупцією, що складається в таких органах, вироблення і вжиття нових антикорупційних заходів.

Економічна доцільність передбачає, що антикорупційні заходи повинні бути економічно обґрунтованими як з точки зору їх економічної ефективності, так і можливих негативних побічних наслідків, а також реальної економічної можливості їх впровадження в життя. Плануватися і розроблятися можуть лише ті заходи, які на сучасному етапі держава спроможна впровадити в життя з урахуванням свого економічного становища. Проте, економічний раціоналізм не означає мінімізації витрат на протидію корупції. Такі витрати повинні обумовлюватися економічними можливостями держави і водночас бути достатніми.

Принцип взаємодії владних структур з інститутами суспільства і населенням потребує поєднання зусиль у протидії корупції владних структур і суспільних інституцій. Протидія корупції - це не лише справа держави, це справа всього суспільства. Кожен суспільний інститут у цій справі має здійснити свою функцію, у межах повноважень вжити всіх можливих антикорупційних заходів. Обмеження протидії корупції правоохоронною діяльністю відповідних державних органів виключає виконання основних завдань і досягнення мети антикорупційної діяльності.

Принципами запобігання і протидії корупції можуть бути визнані також інші базові положення, у тому числі: демократизація управління суспільством; оптимальна відкритість для населення діяльності посадових осіб; входження до міжнародної системи протидії корупції та розвитку всебічного співробітництва з іноземними державами.

Підводячи підсумок зазначаємо, що одним із чинників запобігання корупції є відкритість та прозорість у діяльності органів державного управління, місцевого самоврядування, правоохоронних органів та суду. Саме наявність ефективної профілактичної роботи дозволить сформувати неприйняття громадянами фактів корупції.

1.5. Законодавчі та нормативні акти у сфері запобігання і протидії корупції.

Основним антикорупційним нормативно-правовим актом в Україні є Закон України «Про запобігання корупції». Відповідно до статті 2 вказаного Закону відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цим та іншими законами, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами

До нормативно-правових актів, що утворюють основу антикорупційного законодавства України, належать наступні:

1. Міжнародні акти:

- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції ООН проти корупції» від 18.10.2006 року № 251-V);

- Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України «Про ратифікацію Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією» від 16.03.2005 року № 2476-IV);

- Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією № ETS173 від 27 січня 1999 р. (ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18.10.2006 р. № 252-V);

- Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) від 15 травня 2003 року (ратифікований Законом України № 253-V від 18.10. 2006)

- Додатковий протокол до Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікований Законом України № 253-V від 18.10.2006);

- Рекомендації № R (2000) 10 Комітету Міністрів держав – членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців;

- Модельний кодекс поведінки державних службовців (додаток до Рекомендації);

- Угода про створення групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO);

- Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO).

2. Конституція України від 28.06.1996.

3. Законодавчі акти:

- Про запобігання корупції, № 1700-VII від 14 жовтня 2014 року;
- Про національне антикорупційне бюро України, № 1698-VII від 14 жовтня 2014 року;
- Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, № 1699-VII від 14.10.2014;
- Про державну службу № 889- VIII, від 10.12.2015 року;
- Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів № 772-VIII, від 10.11.2015 року;
- Про Національну поліцію № 580-VIII, від 02.07.2015
- Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України № 3460-IV, від 22.02.2006 р.;
- Про засади зовнішньої та внутрішньої політики, № 2411-VI від 1 липня 2010 року;
- Про основи національної безпеки, № 964-IV від 19.06.2003 року;
- Про прокуратуру, № 1697-VII від 14.10.2014 року;
- Про оперативно-розшукову діяльність, № 2135 від 18.02.1992 року (зі змінами та доповненнями);
- Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю, № 3341-XII від 30 червня 1993 року зі змінами;
- Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань, № 743-VIII від 3 листопада 2015 року;

4. Інші нормативні акти:

4.1. Укази Президента України:

- Про утворення Національного антикорупційного бюро України від 16 квітня 2015 р. № 217;
- Про Національну раду з питань антикорупційної політики від 14 жовтня 2014 р. № 808;
- Про Стратегію сталого розвитку «України 2020» від 12 січня 2015 р. № 5/2015

4.2. Постанови, розпорядження КМУ:

- Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265;

- Про затвердження плану першочергових заходів з подолання корупції: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 647 р.;

- Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 14 травня 2015 р. № 301;

- Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування від 13 червня 2000 р. № 950;

- Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з антикорупційної політики від 4 грудня 2013 р. № 949;

- Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики від 17 липня 2014 р. № 295;

- Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 171;

- Інструкція про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони і Державної судової адміністрації від 22 квітня 2013 року № 52/394/172/71/268/60;

- Про затвердження Положення про Національну поліцію від 28 жовтня 2015 р. № 877.

5. Кодифіковані акти:

- Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 серпня 2012 року). – Х. : Одісей, 2012. – 232 с.;

- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122.;

- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

- Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>.

6. Нормативні акти МВС України:

- Наказ МВС України № 725 від 18.06.2015 «Про організацію виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки»;

- Наказ МВС України № 23 від 15.01.2016 «Про забезпечення виконання Міністерством внутрішніх справ заходів Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки у 2016 році»;

- Наказ МВС України № 1613 від 22.12.2015 «Про затвердження Положення про Управління запобігання корупції та проведення люстрації Міністерства внутрішніх справ»;

- Наказ МВС України № 142 від 29.02.2016 «Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ на 2016 рік»;

- Наказ МВС України № 326 від 28.04.2016 «Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС»;

- Наказ НПУ № 231 від 22.03.2016 «Про затвердження Антикорупційної програми Національної поліції України на 2016 рік».

7. Судова практика розгляду кримінальних проваджень та призначення покарань за корупційні злочини

Безперечно, наведений перелік не є вичерпним і включає лише основні нормативно-правові акти у сфері запобігання і протидії корупції. Спеціальні норми щодо запобігання і протидії корупції також визначені актами законодавства, якими врегульовано діяльність окремих державних органів, служб тощо (в частині визначення їх статусу, функцій, процедур, тощо). Такі норми є важливими з огляду на те, що вони утворюють превентивні механізми неналежної поведінки посадовців. У цій частині національне законодавство є динамічним, воно постійно вдосконалюється і розвивається. Специфічну групу нормативних актів утворюють галузеві правила поведінки.

Питання для самоконтролю знань.

1. *Поняття «корупція».*
2. *Поняття «корупційне, або пов'язане з корупцією правопорушення».*
3. *Передумови виникнення корупції.*
4. *Поняття «службова особа» відповідно до положень Кримінального кодексу України.*
5. *Корупційні ризики.*
6. *Принципи запобігання і протидії корупції.*
7. *Принцип верховенства права та принцип законності.*
8. *Принцип системності, принцип комплексності та принцип об'єктивності.*
9. *Принцип наукової обґрунтованості та принцип економічної доцільності.*
10. *Принцип взаємодії владних структур з інститутами суспільства і населенням.*
11. *Система законодавчих актів у сфері запобігання і протидії корупції.*
12. *Система нормативних актів у сфері запобігання і протидії корупції.*
13. *Міжнародні акти у сфері запобігання і протидії корупції.*
14. *Нормативні акти МВС України та НП України у сфері запобігання корупції.*
15. *Антикорупційна програма МВС України.*
16. *Антикорупційна програма Національної поліції України.*

Розділ 2.

ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.

2.1 Поняття, мета і завдання державної антикорупційної політики (антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки.

2.2. Основні завдання, заходи, напрями реалізації та фінансове забезпечення Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки.

2.3. Механізм реалізації Антикорупційної стратегії та її наукове супроводження.

2.1. Поняття, мета і завдання державної антикорупційної політики (антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки.

Відповідно до Загальних положень Зasad державної антикорупційної політики в Україні (далі – Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки (Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія)» на 2014-2017 роки) розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави.

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року - на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Такий високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неефективною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності, про що свідчить, зокрема, незадовільне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів: з 25 рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), наданих за результатами першого і другого раундів оцінки, лише 13 рекомендацій виконано, незважаючи на шість років роботи і три раунди оцінювання прогресу, а з 16 рекомендацій, наданих за результатами третього раунду, виконано лише три рекомендації. З антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з Європейського Союзу (ЄС) імплементована лише невелика частина, що стосується криміналізації корупції. Ключові рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та ЄС щодо утворення антикорупційних інституцій, проведення реформ прокуратури, державної служби, створення систем контролю щодо запобігання конфлікту інтересів та добросовісності активів посадовців залишилися невиконаними.

Як зазначено в Антикорупційній стратегії на 2014-2017 роки попередня Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, яка була затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001, так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики. На думку законодавців однією з основних причин неналежного виконання Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки, як основного програмного документа в антикорупційній сфері стала відсутність всупереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану та ефективності її виконання. Так у Національній антикорупційній стратегії на 2011-2015 роки був відсутній механізм моніторингу та оцінки її виконання - не передбачено, яким чином мала виконуватися відповідна робота Національним антикорупційним комітетом та в який спосіб повинна залучатися до цих процесів громадськість. Таким чином, законодавцем було констатовано, що на сьогодні в Україні фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації. І тому, у зв'язку із вищезазначеним, було необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері.

Отже відповідно до статей 5 та 6 Конвенції ООН проти корупції держави - учасниці повинні розробляти і здійснювати ефективну скоординовану політику щодо протидії корупції та утворити з цією метою спеціально уповноважений орган (органи). Відповідні рекомендації надані Україні Групою держав проти корупції (GRECO), Організацією економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та експертами ЄС.

В Україні окремими повноваженнями щодо формування та реалізації антикорупційної політики наділені кілька інституцій, серед яких - Національний антикорупційний комітет, Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики. Проте такий розподіл функцій формування та реалізації антикорупційної політики між органами з різним правовим статусом та обсягом повноважень не відповідає міжнародним стандартам щодо органів, уповноважених на її формування та реалізацію, ні за критеріями спеціалізації, ні за критеріями незалежності. Крім того, низку функцій у сфері антикорупційної політики взагалі не реалізовано жодним органом держави, зокрема проведення на постійній основі оцінки стану справ з корупцією, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції.

Не виконані також в Україні вимоги міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики - залучення громадськості до процесу прийняття суспільно важливих рішень у сфері протидії корупції відбувається здебільшого у формі недієвих консультацій для формального виконання вимог законодавства. Отже ми приходимо до висновку, що в Україні за попередні роки фактично не розроблена чітка законодавча та інституційна основа для формування та реалізації антикорупційної політики на основі співпраці державних органів та громадськості. Тому метою державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки є - створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ з питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції.

Саме тому Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року було прийнято Закон України № 1699-VII, яким затверджено «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки». Кабінету Міністрів України було доручено у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом: розробити механізм виконання завдань (програму) щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом. Своєю чергою постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 була затверджена Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, метою якої є створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики.

2.2. Основні завдання, заходи та фінансове забезпечення державної програми щодо реалізації засад Державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки.

До основних завдань Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки слід віднести:

1. Формування та реалізація державної антикорупційної політики – створення системи запобігання корупційним проявам на основі формування та реалізації антикорупційної політики, періодичний перегляд та забезпечення відповідності актуальним корупційним викликам і загрозам. Вирішення даного завдання передбачає:

- діяльність національного агентства з питань запобігання корупції, яке утворене та повинно забезпечувати ефективне виконання покладених на нього функцій у сфері антикорупційної політики;

- формування антикорупційної політики на основі аналізу якісних даних про корупцію;

- моніторинг реалізації антикорупційної політики через систему уповноважених органів (Верховна Рада України, Національна рада з питань антикорупційної політики при Президенті України, Агентство), що забезпечує ефективне і своєчасне коригування антикорупційної політики;

- активне залучення громадськості до формування, моніторингу та реалізації антикорупційної політики.

2. Запобігання корупції - забезпечення доброчесності законодавчої, виконавчої та судової гілок влади шляхом впровадження ефективних антикорупційних стандартів (етичні стандарти, запобігання конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру, антикорупційні програми, викриття корупції, доступ до інформації тощо) та створення інституціонального забезпечення їх дотримання, що передбачає:

- функціонування інститутів забезпечення доброчесної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що передбачені Законом України «Про запобігання корупції» (стандарти етичної поведінки, запобігання та виявлення конфлікту інтересів, декларування), запроваджено;

- розробку та виконання антикорупційних програм, які підготовлені на основі аналізу корупційних ризиків, затверджені та ефективно виконуються в усіх органах, визначених Законом України «Про запобігання корупції»;

- впровадження та використання механізму повідомлень про корупційні прояви;

- забезпечення прозорості партійних фінансів і політичної діяльності, обмеження впливу приватного капіталу на політику;

- реформування інститутів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування - оновлення кадрового складу публічної служби, відбір на посади відповідно до нових критеріїв та стандартів;

- зменшення можливості для корупційних проявів під час адміністративних процедур, державних закупівель, у діяльності державних підприємств;

- збільшення потенціалу виявлення та запобігання корупції шляхом значного розширення доступу до суспільно важливої інформації.

3. Покарання за корупцію, яке передбачає ефективне виявлення та розслідування корупційних злочинів, конфіскація майна, яке було предметом злочинної діяльності або набуто внаслідок такої діяльності, забезпечення невідворотності покарання за вчинення корупційних злочинів:

- удосконалення та розробка нового законодавства щодо пошуку, арешту, конфіскації та повернення в Україну коштів та іншого майна, які

були незаконно виведені за межі держави, впроваджене та ефективно застосовується фахівцями, які пройшли спеціальні тренінги;

- функціонування спеціально утвореного підрозділу, який забезпечує ефективне збереження вартості майна, на яке накладено арешт у справах про корупційні злочини;

- створення Державного бюро розслідувань, яке повинно здійснювати ефективне виявлення та розслідування корупційних злочинів (крім тих, що віднесені до компетенції Національного антикорупційного бюро), чим забезпечується невідворотність покарання за корупційні злочини;

- застосування до юридичних осіб, причетних до корупційних правопорушень заходів кримінально-правового характеру, які є ефективними та стримуючими;

- законодавство та практика його застосування відповідають стандартам Робочої групи Організації економічної співпраці та розвитку з боротьби з хабарництвом в міжнародних комерційних операціях.

4. Формування негативного ставлення до корупції тобто формування в суспільстві ідеї нетерпимості до корупції, перетворення громадян на ключового носія політичної волі у сфері подолання корупції:

- зміна уявлень громадян про корупцію та моделі поведінки, які є правильними в ситуації, коли виникають/можуть виникнути ризики корупційних проявів;

- підвищення рівня довіри до антикорупційних та інших державних органів, уповноважених на здійснення заходів із запобігання та протидії корупції;

- збільшення частки громадян, які добровільно інформують про вчинення корупційного правопорушення або вимагання (пропозицію, обіцянку, прохання) неправомірної вигоди;

- зменшення рівня «віктимізації» - частки осіб, які мали корупційний досвід.

Отже з метою вирішення даних завдань Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» визначені заходи з реалізації Антикорупційної стратегії:

- 1) визначити на законодавчому рівні засади організації та діяльності спеціально уповноваженого органу щодо запобігання корупції, відповідального, зокрема, за комплекс заходів із формування та реалізації антикорупційної політики. Зазначений орган повинен мати гарантії

незалежної діяльності із забезпеченням широкої участі в ній представників громадянського суспільства і на нього мають бути покладені, зокрема, такі функції: підготовка щорічного звіту про стан виконання Антикорупційної стратегії та проекту доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики; аналіз стану справ з питань корупції, підготовка пропозицій щодо заходів нормативно-правового, організаційного, кадрового характеру; моніторинг та координація виконання антикорупційної програми; контроль за дотриманням законодавства про конфлікт інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики; поширення інформації про корупцію, проведення заходів із формування світогляду неприйняття корупції;

2) розробити проект акта Кабінету Міністрів України щодо схвалення загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН, щороку проводити із залученням громадськості дослідження щодо сприйняття корупції та довіри населення до органів, відповідальних за запобігання корупції, готовності населення брати участь у заходах щодо запобігання корупції, поширеності та видів моделей корупційної поведінки, корупціогенних ризиків у відповідних сферах;

4) проводити щорічні слухання у Верховній Раді України щодо національного звіту про стан справ з питань запобігання корупції, що готуватиметься спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики, та оприлюднювати звіт разом із висновками та рекомендаціями парламентських слухань;

5) забезпечити імплементацію міжнародних стандартів співпраці влади та громадськості у прийнятті рішень у сфері антикорупційної політики, зокрема закріплених у Кодексі кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухваленому конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року, та перейти до нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство;

б) проводити на постійній основі інформаційні кампанії, орієнтовані на різні соціальні групи та спрямовані на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади та громадян у протидії корупції.

Також Державною програмою щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-

2017 роки визначені шляхи і способи розв'язання проблеми, яка досліджується. Так досягнення мети Програми можливе шляхом імплементації нових засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки, затвердженої Законом України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII, а також належного впровадження нового базового антикорупційного законодавства, зокрема Законів України «Про запобігання корупції» та «Про Національне антикорупційне бюро України». Антикорупційна стратегія визначає пріоритети державної антикорупційної політики до 2018 року, реалізація яких створить основу для подальших реформ у цій сфері, зокрема дасть змогу усунути одну з основних причин незадовільного стану справ у сфері антикорупційної політики в Україні, якою є фрагментарність і недосконалість законодавчої та інституційної антикорупційної інфраструктури.

ЗУ «Про запобігання корупції» визначає засади формування, моніторингу, координації впровадження антикорупційної політики, залучення інститутів та організацій громадянського суспільства, представників бізнесу до цих процесів, регулює превентивну діяльність державного механізму, спрямовану на усунення можливостей та стимулів для корупційної поведінки як у публічному, так і приватному секторах, а також передбачає утворення Національного агентства з питань запобігання корупції як ключового елемента інституційного забезпечення державної антикорупційної політики. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», а також зміни, що вносяться до кримінального законодавства зазначеним Законом та Законом України «Про запобігання корупції», створюють законодавчі підстави для кримінального переслідування найбільш небезпечних проявів корупції.

Таким чином, імплементація цих базових антикорупційних актів дасть можливість сформувати систему запобігання та протидії корупції, що, в свою чергу, суттєво зменшить гостроту проблеми корупції.

2.3. Механізм реалізації антикорупційної стратегії та її наукове супроводження.

У Засадах державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, які затверджені Законом України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII зазначено, що успішна реалізація Антикорупційної стратегії дасть змогу знизити рівень корупції

в Україні, підвищити рівень довіри населення до влади, підвищити рівень іноземних інвестицій в економіку держави, а також створити основу для подальшої антикорупційної реформи.

Для реалізації Антикорупційної стратегії передбачається розробити та схвалити закони, зокрема щодо:

- засад організації та діяльності спеціально уповноваженого органу, відповідального за здійснення комплексу заходів з формування та реалізації антикорупційної політики;

- утворення спеціально уповноваженого органу з питань виявлення та розслідування корупційних злочинів;

- виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині посилення прозорості фінансування політичних партій та виборчих кампаній;

- створення правових засад лобіювання;

- посилення громадського контролю за ухваленням рішень виборними посадовими особами, зокрема через механізм попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень;

- прийняття пової редакції Закону України «Про державну службу», з урахуванням пропозицій програми SIGMA;

- проведення перевірок публічних службовців на добросовісність;

- внесення змін до законів та підзаконних нормативно-правових актів у частині запровадження стандартів Організації економічної співпраці та розвитку з корпоративного управління на державних підприємствах від 22 квітня 2004 року в діяльності державних підприємств в Україні;

- внесення змін до Конституції та законів України, спрямованих на реформування судоустрою та статусу суддів на основі європейських стандартів;

- внесення змін до Конституції та законів України, спрямованих на реформування прокуратури на основі європейських стандартів;

- внесення змін до Кримінального кодексу України в частині усунення можливості для осіб, які вчинили корупційні злочини, бути звільненими від відповідальності та покарання, зокрема з передачею на поруки, у зв'язку з дієвим каяттям, випробуванням; приведення статті 368-2 у відповідність із статтею 20 Конвенції ООН проти корупції та запровадження цивільно-правових механізмів позбавлення незаконно набутого майна;

- врегулювання питань управління корпоративними правами та іншим майном, на яке накладено арешт, з метою збереження його вартості, а також утворення спеціалізованого підрозділу (органу), уповноваженого на розшук майна, яке може бути конфісковано.

Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюється на основі: результатів щорічних досліджень стану корупції в Україні шляхом проведення широких статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства; визначення рівня імплементації міжнародних стандартів у сфері антикорупційної політики.

За результатами проведення досліджень стану корупції індикаторами успішної реалізації Антикорупційної стратегії може бути: збільшення частки населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів; зменшення частки населення, яке мало власний досвід корупційної поведінки; зростання кількості громадян, готових повідомляти про факти корупційних проявів, а також громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам.

Визначення рівня імплементації міжнародних стандартів здійснюватиметься за такими індикаторами: виконання рекомендацій для України, наданих Групою держав проти корупції (GRECO), а також рекомендацій, наданих в рамках моніторингу Стамбульського плану дій з питань боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічної співпраці та розвитку, імплементація Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС у частині запобігання і протидії корупції та плану дій у рамках Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»; покращення значення Індексу сприйняття корупції, опублікованого міжнародною неурядовою організацією Transparency International; досягнення високого рівня відповідності стандартам міжнародних ініціатив (ініціатив з прозорості видобувних галузей, будівельного сектору, Індексу відкритості бюджету тощо).

Оцінка стану виконання Антикорупційної стратегії проводиться на підставі щорічного звіту стану виконання Антикорупційної стратегії. Звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії включається до національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, проект якої подається спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики Верховній Раді України, Президенту України та Кабінету Міністрів України до 1 травня року, наступного за звітним.

Фінансування Антикорупційної стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах видатків, передбачених виконавцю, відповідальному за виконання заходів і завдань Програми, а також інших джерел, не заборонених законом. Своєю чергою обсяг фінансування Програми уточнюється щороку під час складання проєктів Державного бюджету України та місцевих бюджетів на відповідний рік.

Окрім того слід зазначити, що серед суб'єктів виконання Антикорупційної стратегії визначені і науково-дослідні установи, що передбачає необхідність наукового супроводження запланованих антикорупційних заходів. Своєю чергою проведення наукових заходів – конференцій, семінарів, «круглих столів», досліджень на замовлення правоохоронних органів, розробка галузевих антикорупційних програм передбачає необхідність якісних наукових розробок.

Питання для самоконтролю знань.

1. *Поняття «державна антикорупційна політика».*
2. *Поняття «антикорупційна стратегія».*
3. *Основні положення Антикорупційній стратегії на 2014-2017 роки.*
4. *Основні завдання державної антикорупційної політики.*
5. *Завдання кримінального законодавства України в рамках реалізації антикорупційної політики України.*
6. *Формування та реалізація державної антикорупційної політики.*
7. *Визначення понять: «запобігання корупції», «покарання за корупцію» відповідно до положень Антикорупційної стратегії.*
8. *Наукове супроводження Антикорупційної стратегії.*
9. *Заходи з реалізації Антикорупційної стратегії.*
10. *Взаємодія з громадськістю як напрям реалізації державної антикорупційної політики.*
11. *Механізм реалізації Антикорупційної стратегії.*
12. *Фінансове забезпечення реалізації Антикорупційної стратегії.*
13. *Формування негативного ставлення до корупції.*
14. *Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії.*
15. *Імплементация міжнародних стандартів антикорупційної політики.*

Розділ 3. СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА.

3.1. Характеристика суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

3.2. Національне агентство з питань запобігання корупції.

3.3. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

3.4. Національне антикорупційне бюро України.

3.1. Характеристика суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

Статтею 8 Законом України «Про запобігання корупції» визначені суб'єкти, на яких поширюється дія цього Закону, тобто - суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення.

Отже, до суб'єктів на яких поширюється дія цього Закону, відносяться:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби;

г) судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій);

д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Національного антикорупційного бюро України;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи;

є) члени Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом);

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом.

Аналізуючи суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення слід зазначити, що дія Закону України «Про запобігання корупції» поширюється на державних службовців. Відповідно до ч.2 ст. 1 Закону України «Про державну службу» *державний службовець* - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби. Своєю чергою *державна служба* (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу») - це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;

2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;

3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;

4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;

5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;

6) управління персоналом державних органів;

7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

3.2. Національне агентство з питань запобігання корупції.

Визначившись з суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення нам необхідно провести аналіз спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, до яких відповідно до п. 12 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» визначені органи

прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Діяльність органів прокуратури та органів внутрішніх справ регламентується законодавчими актами. Своєю чергою розділ 2 Закону України «Про запобігання корупції» визначає повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції. Отже, Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України та утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України.

До повноважень Національного агентства належать:

1) проведення аналізу:

- стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;

- статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;

2) розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії;

3) підготовка та подання в установленому законом порядку до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;

4) формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;

5) організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;

6) здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

7) координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим,

органами місцевого самоврядування корупціогенних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;

8) здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

9) забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

10) затвердження відповідно до цього Закону правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;

11) координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;

12) погодження антикорупційних програм державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;

13) здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням;

14) організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування;

15) надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

16) інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;

17) залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;

18) координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;

19) обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

20) інші повноваження, визначені законом.

Окрім того Національне агентство з метою виконання покладених на нього повноважень має такі права:

1) одержувати в установленому законом порядку за письмовими запитами від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

2) мати прямий доступ до інформаційних баз даних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, користуватися державними, у тому числі урядовими системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

3) залучати у встановленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань науковців, у тому числі на договірній основі, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) створювати комісії та робочі групи, організовувати конференції, семінари і наради з питань запобігання і протидії корупції;

5) приймати з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

6) отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог цього Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону;

7) проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм;

8) вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом;

9) отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10) звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

11) затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм;

12) ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

12-1) складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

13) інші права, передбачені законом.

2. У випадках виявлення порушення вимог цього Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб або іншого порушення цього Закону Національне агентство вносить керівнику

відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності.

Припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство упродовж десяти робочих днів з дня одержання припису.

3. У разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, уповноважені особи Національного агентства складають протокол про таке правопорушення, який направляється до суду згідно з рішенням Національного агентства. У разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджує обґрунтований висновок та надсилає його іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції. Висновок Національного агентства є обов'язковим для розгляду, про результати якого воно повідомляється не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про вчинене правопорушення.

4. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи зобов'язані надавати запитовані Національним агентством документи чи інформацію упродовж десяти робочих днів з дня одержання запиту.

5. Нормативно-правові акти Національного агентства підлягають державній реєстрації Міністерством юстиції України та включаються до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Нормативно-правові акти Національного агентства після включення до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів опубліковуються державною мовою в офіційних друкованих виданнях.

Слід також зазначити, що нормативно-правові акти Національного агентства, які пройшли державну реєстрацію, набирають чинності з дня офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самими актами, але не раніше дня офіційного опублікування.

3.3. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Правові та організаційні засади функціонування Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами,

одержаними від корупційних та інших злочинів регламентується Законом України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів». Так, відповідно до Закону, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі - Національне агентство), є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні. Окрім того, Національне агентство у межах, визначених цим та іншими законами, є підзвітним Верховній Раді України, підконтрольним та відповідальним перед Кабінетом Міністрів України. Також слід зазначити, що Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України. Національне агентство складається з центрального апарату і територіальних управлінь, і є юридичною особою публічного права.

Відповідно до ст. 9 даного Закону Національне агентство виконує такі функції:

- 1) проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами;
- 2) підготовка пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- 3) здійснення заходів з виявлення, розшуку, проведення оцінки активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді);
- 4) організація здійснення заходів, пов'язаних з проведенням оцінки, веденням обліку та управління активами;
- 5) формування та ведення Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні;
- 6) здійснення співробітництва з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання щодо виявлення, розшуку та управління активами, іншими компетентними органами іноземних держав, відповідними міжнародними організаціями;

7) участь у забезпеченні представництва прав та інтересів України у закордонних юрисдикційних органах у справах, пов'язаних з поверненням в Україну активів, одержаних від корупційних та інших злочинів;

8) надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги слідчим, детективам, прокурорам та суддям з питань, пов'язаних з виявленням, розшуком, проведенням оцінки та управління активами;

9) інші функції, визначені законом.

З метою виконання своїх функцій Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів уповноважене:

- витребувати за рішенням Голови Національного агентства або його заступника та безоплатно одержувати в установленому законом порядку від державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного агентства.

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів від дня його надходження, надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації суб'єкт повинен невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне агентство з обґрунтуванням причин. Національне агентство за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації не більш як на два календарні дні. Ненадання Національному агентству на його запит інформації, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом;

- мати доступ до Єдиного реєстру досудових розслідувань (в порядку та обсязі, визначених спільним наказом Генеральної прокуратури України та Національного агентства), автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користуватися державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Обробка такої інформації здійснюється Національним агентством із дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом. Установлений цим

пунктом порядок отримання інформації та доступу до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних не поширюється на інформацію та автоматизовані інформаційні і довідкові системи, реєстри та банки даних, що є у володінні розвідувальних, контррозвідувальних органів, а також центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Відповідна інформація надається Національному агентству відповідно до закону, а також спільних з відповідними органами наказів;

- укладати міжвідомчі міжнародні угоди про співробітництво з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, бере участь у підготовці проектів міжнародних угод щодо розподілу та повернення активів в Україну;

- укладати цивільно-правові угоди з юридичними та фізичними особами з питань, пов'язаних з проведенням оцінки та управлінням активами, а також за погодженням з Міністерством юстиції України - щодо представництва інтересів України у закордонних юрисдикційних органах у справах, пов'язаних з поверненням активів, одержаних від корупційних та інших злочинів, в Україну;

- мати рахунки в Національному банку України та в державних банках;

- приймати з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

- виносити приписи про усунення порушень вимог законодавства з питань, пов'язаних з проведенням оцінки, веденням обліку та управлінням активами, у межах його повноважень;

- звертатися до суду з позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів;

- ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів до притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні цього Закону, надсилає до правоохоронних органів матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

- складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до повноважень Національного агентства, застосовує передбачені законом заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

- здійснювати інші повноваження, передбачені цим та іншими законами.

Окрім того у разі виявлення порушення вимог законодавства у частині ведення обліку, проведення оцінки та управління активами Національне агентство вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис про усунення порушень вимог законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності. Слід зазначити, що припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство протягом трьох робочих днів з дня одержання припису, якщо більш тривалий строк не визначено у приписі.

Своєю чергою у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, віднесеного до повноважень Національного агентства, уповноважені особи Національного агентства складають протокол про таке правопорушення, який надсилається до суду. У разі виявлення ознак іншого правопорушення Національне агентство готує обґрунтований висновок та надсилає його відповідним правоохоронним органам. Висновок Національного агентства є обов'язковим для розгляду, про результати якого воно повідомляється не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про виявлення ознак правопорушення.

3.4. Національне антикорупційне бюро України.

Правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України визначає Закон України «Про національне антикорупційне бюро України». Отже Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами,

уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Національне бюро утворюється Президентом України відповідно до цього та інших законів України. До структури управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи.

Статтею 16 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» визначені обов'язки Національного бюро. Отже Національне антикорупційне бюро зобов'язане:

1) здійснювати оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів;

2) здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом;

3) вживати заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт;

4) взаємодіяти з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

5) здійснювати інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро;

6) забезпечувати особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях;

7) забезпечувати на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;

8) звітувати про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

9) здійснювати міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Статтею 17 даного закону визначені права працівників Національного бюро, а саме:

1) заводити оперативно-розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу Національного бюро, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

2) за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

3) витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном.

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації суб'єкт повинен так само невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне бюро з обґрунтуванням причин. Національне бюро за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів. Ненадання Національному бюро на його запит інформації, надання завідомо

недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має прямий доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами. Обробка такої інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом.

4) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

5) на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України «Про банки і банківську діяльність» з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - в порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про депозитарну систему України» з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів;

6) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро;

8) за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників;

9) за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України;

10) використовувати з наступним відшкодуванням завданих збитків транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

11) надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій;

12) здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень;

13) за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України;

14) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

15) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію»;

16) видавати в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;

17) здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування на підставі законів та міжнародних договорів України;

17-¹) одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень;

18) виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних;

19) порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки, поміщення в окремому приміщенні) в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із Національним бюро.

2. Національне бюро може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо.

3. Національне бюро може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та міжнародних договорів України, залучати до роботи

іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків.

Питання для самоконтролю знань.

1. Особи уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
2. Особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
3. Державний службовець, державний орган, державна служба.
4. Практичне виконання завдань і функцій держави.
5. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення.
6. Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.
7. Повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції.
8. Права Національного агентства з питань запобігання корупції.
9. Припис Національного агентства з питань запобігання корупції.
10. Правові та організаційні засади функціонування Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.
11. Функції Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.
12. Повноваження Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.
13. Правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро.
14. Завдання Національного антикорупційного бюро.
15. Повноваження Національного антикорупційного бюро.
16. Права Національного антикорупційного бюро.

Розділ 4.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ.

- 4.1. Види відповідальності та підстави притягнення до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.
- 4.2. Характеристика заходів щодо запобігання та протидії корупції.
- 4.3. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.
- 4.4. Правила етичної поведінки.
- 4.5. Фінансовий контроль.

4.1. Види та підстави притягнення до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

У відповідності до вимог Закону України «Про запобігання корупції», особа, яка вчинила корупційне правопорушення, несе різні види відповідальності: кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову. У разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою злочину самостійно або у співучасті до юридичної особи у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

Дисциплінарна відповідальність за своєю суттю пов'язана з невиконанням чи неналежним виконанням особою свої службових, професійних обов'язків чи інших обов'язкових вимог в даному випадку при наявності ознак корупції. Законом України «Про запобігання корупції» визначені загальні вимоги до поведінки осіб, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових повноважень, підстави та порядок притягнення до відповідальності за порушення цих вимог установлюються законом. Законами та іншими нормативно-правовими актами, що визначають організацію і порядок діяльності підрозділів МВС України, Національної поліції, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, надання окремих видів державних послуг або порядок діяльності категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави, місцевого самоврядування, можуть установлюватися спеціальні вимоги щодо поведінки таких осіб. Також слід вказати на норми Кодексу законів про працю України, якими регламентовані підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності,

види стягнень, порядок припинення трудових відносин тощо. Так відповідно до статті 36 КЗППУ, одними з підстав припинення трудового договору є:

7) набрання законної сили вироком суду, яким працівника засуджено (крім випадків звільнення від відбування покарання з випробуванням) до позбавлення волі або до іншого покарання, яке виключає можливість продовження даної роботи;

7-1) набрання законної сили судовим рішенням, відповідно до якого працівника притягнуто до відповідальності за корупційне правопорушення.

Статтею 41 КЗППУ встановлені додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників за певних умов, визначила, що трудовий договір з ініціативи власника або уповноваженого ним органу може бути розірваний також у випадку перебування всупереч вимогам Закону України «Про запобігання корупції» у безпосередньому підпорядкуванні у близької особи. Розірвання договору у цьому випадку, проводиться, якщо неможливо перевести працівника за його згодою на іншу роботу.

Крім КЗППУ, інші нормативно-правові акти також торкаються питань дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних діянь.

Питання цивільної відповідальності регулюється антикорупційними актами і Цивільним Кодексом України. Так правочин, укладений внаслідок корупційного правопорушення, є нікчемним. Збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають відшкодуванню в установленому законом порядку. Фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного правопорушення і яким завдано моральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку. Саме тому, особа, яка вчинила корупційне чи пов'язане з корупцією правопорушення, у випадку доведення у судовому порядку факту вчинення ним корупційного правопорушення, повинна відшкодувати завдану шкоду.

Кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку, а кошти у встановленому судом розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг-стягненню на користь держави.

Своєю чергою, для впорядкування законодавства щодо притягнення до відповідальності осіб, які є суб'єктами і вчинили корупційні правопорушення, Законом України «Про запобігання корупції» внесені зміни в низку правових актів: Кодекс України про адміністративні правопорушення (глава 13 – Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією), Кримінальний Кодекс України (ст. 366-1 Декларування недостовірної інформації), Цивільний процесуальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства, Кримінальний процесуальний кодекс (щодо залучення Національного агентства з питань запобігання корупції); Закони України: «Про Конституційний суд України», «Про місцеве самоврядування України» тощо.

Особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

З метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконання вимог цього Закону в інший спосіб, за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або приписом Національного агентства рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому працює особа, яка вчинила таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Обмеження щодо заборони особі, звільненій з посади у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, встановлюється виключно за вмотивованим рішенням суду, якщо інше не передбачено законом.

Особа, якій повідомлено про підозру у вчиненні нею злочину у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом.

Особа, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, якщо інше не передбачено Конституцією і законами України, може бути відсторонена від виконання

службових повноважень за рішенням керівника органу (установи, підприємства, організації), в якому вона працює, до закінчення розгляду справи судом.

У разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення, відстороненій від виконання службових повноважень особі відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу, пов'язаного з таким відстороненням.

Збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку.

Кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку.

Главою 13 Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачені підстави адміністративної відповідальності.

Так стаття 172-⁴ КУпАП «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності» передбачає відповідальність за порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю.

Також цією статтею передбачено відповідальність за порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації).

Статтею 172-⁵ КУпАП передбачена адміністративна відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків.

Статтею 172-⁶ КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю» передбачена адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування. Також даною статтею передбачена адміністративна відповідальність за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Статтею 172-⁷ КУпАП «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» передбачена адміністративна відповідальність за неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Своєю чергою, статтею 172-⁸ КУпАП «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень» передбачена адміністративна відповідальність за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», а також особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Також стаття 172-⁹ КУпАП «Невжиття заходів щодо протидії корупції» передбачає адміністративну відповідальність за невиконання передбачених законом заходів посадовою чи службовою особою органу державної влади, посадовою особою місцевого самоврядування, юридичної особи, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення.

Суб'єктом правопорушень у цій статті є також особи, зазначені в частині третій статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Стаття 172-⁹⁻¹ КУпАП «Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням», яка введена в дію Законом України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від

05.11.2015 передбачає адміністративну відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт заінтересованими сторонами офіційного спортивного змагання, в якому вони беруть участь, з одержанням за це неправомірної вигоди в розмірі, що не перевищує двадцяти мінімальних заробітних плат. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Кодекс України про адміністративні правопорушення Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 був доповнений статтею 188-⁴⁶ «Невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції». Отже за невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі передбачена адміністративна відповідальність.

У відповідності до ст. 255 КУпАП протоколи про адміністративні корупційні правопорушення мають право складати:

- уповноважені особи органів внутрішніх справ (ст.ст. 172-4 - 172-9);
- органів Служби безпеки України (ст.ст. 172-4 - 172-9);
- Національного агентства з питань запобігання корупції (ст. 188-46);
- Національного антикорупційного бюро України (ст. 185-13);
- прокурор (ст.ст. 172-4 - 172-9).

Проводячи аналіз підстав притягнення до відповідальності осіб за вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією дій, необхідно зупинитися на підставах кримінальної відповідальності за вказані дії. Так у розділі XVII КК України визначені підстави притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб за вчинення злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Розглядаючи питання кримінальної відповідальності слід визнати, що корупційним може бути визнано будь-який умисний злочин, що вчиняється посадовою особою органу державної влади, місцевого самоврядування чи правоохоронного органу з використанням свого службового становища з корисливих мотивів, іншої особистої

заінтересованості (приватного інтересу – ЗУ «Про запобігання корупції») або для задоволення інтересів третіх осіб.

Отже, корупційними є злочини, всі ознаки яких вказують на їх корупційний характер і визначені в законі чи випливають з його змісту. До них належать: одержання неправомірної вигоди; зловживання владою або службовим становищем; заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.

До так званих умовно корупційних відносяться злочини, склади яких мають не всі ознаки корупційності. До цієї категорії належать:

- порушення законодавства про бюджетну систему України;
- видання нормативних актів, що змінюють прибутки і витрати бюджету всупереч встановленому законом порядку;
- перешкоджання здійсненню виборчого права;
- підлог виборчих документів, приписки або неправильний підрахунок голосів; порушення таємниці голосування;
- порушення посадовою особою законодавства про референдум; порушення недоторканності житла громадян;
- переслідування громадян за критику, перевищення влади або посадових повноважень; провокація неправомірної вигоди;
- посадовий підлог;
- завідомо незаконний арешт, затримання або привід; примушування давати показання;
- невиконання судового рішення;
- бездіяльність військової влади.

Суб'єктивна сторона цих злочинів не пов'язується з корисливою чи іншою особистою заінтересованістю; порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної приналежності чи ставлення до релігії; протидія законній підприємницькій діяльності; втручання у вирішення судових справ; втручання у діяльність працівника прокуратури, органу внутрішніх справ, безпеки. Суб'єктом вказаних злочинів можуть бути як приватні, так і службові особи.

На нашу думку безпосередньо корупційними злочинами можуть бути злочини, передбачені статтями КК України:

- ч. 2 ст. 191 – Привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, також їх кваліфікуючи ознаки: вчинено повторно, у великих розмірах, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах або організованою групою (ч.ч. 3,4,5 ст. 191 КК України);

- ст. 210 – Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням;

- ч. 2 ст. 262 - Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- ч.2 ст. 308 - Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- ч. 2 ст. 312 – Заволодіння прекурсором шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- ч.2 ст. 313 - Заволодіння обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- ч. 2 ст. 320 – Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- ст. 354 – Підкуп працівника підприємства, установи чи організації;

- ст. 357 – Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження;

- розділ XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг»:

- ст. 364 – Зловживання владою або службовим становищем – це умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи, використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб;

- ст. 364-1 Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

- ст. 365 - Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу - це умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб;

- ст. 365-2 – Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги - зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), з метою отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб;

- ст. 366 – Службове підроблення - складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів;

- ст. 366-1 – Декларування недостовірної інформації - подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації;

- ст. 367 – Службова недбалість - невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб;

- ст. 368 – Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

- ст. 368-2 – Незаконне збагачення;
- ст. 368-3 – Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- ст. 368-4 – Підкуп особи, яка надає публічні послуги;
- ст. 369 – Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі;
- ст. 369-2 – Зловживання впливом;
- ст. 369-3 – Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань;
- ст. 370 – Провокація підкупу;
- ч. 2 ст. 410 - Викрадення, привласнення, вимагання зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства, які вчинені військовою службовою особою із зловживання службовим становищем.

Окрім зазначених суспільно-небезпечних діянь, які мають ознаки корупційних злочинів існують і інші склади злочинів, які умовно можна віднести до злочинів, пов'язаних з корупцією. Так окремі злочини, передбачені Розділом V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод громадянина», Розділом VII «Злочини у сфері господарської діяльності», Розділом XV «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів» мають корупційну складову. Але аналіз даних злочинів потребує окремого висвітлення.

Підводячи підсумок кримінальній відповідальності за вчинення корупційних, чи пов'язаних з корупцією злочинів зазначаємо, що на практиці правозастосування нема роз'яснень, в кожному конкретному випадку. Так суб'єкт правозастосування повинен самостійно тлумачити норми антикорупційних законів, Кримінального кодексу України. Він приходить до умовиводу про наявність чи відсутність кримінального корупційного діяння та його кваліфікацію за конкретною статтею(ями) КК України.

Своєю чергою наукова кримінально-правова доктрина виділяє обов'язкові ознаки кримінального корупційного правопорушення:

- спеціальний суб'єкт, під яким розуміють особи визначені Законами України «Про запобігання корупції», «Про державну службу» та нормами КК України;
- наявність умислу;

- наявність діяння (дія або бездіяльність);

- наявність ознак корупційних, або пов'язаних з корупцією дій, до яких слід віднести використання наданих службових (посадових) повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди: грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову; або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей;

- за це діяння встановлено кримінальну відповідальність.

Аналізуючи види юридичної відповідальності слід зазначити, що відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, у триденний строк з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили, притягнення до цивільно-правової відповідальності, накладення дисциплінарного стягнення заносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, що формується та ведеться Міністерством юстиції України. Нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) внаслідок вчинення корупційного правопорушення, можуть бути скасовані органом або посадовою особою, уповноваженою на прийняття чи скасування відповідних актів, рішень, або визнані незаконними в судовому порядку за заявою заінтересованої фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, прокурора, органу державної влади, органу місцевого самоврядування.

Отже, нами були розглянуті види відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень. Встановлено, що це дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна та кримінальна відповідальності. Також нами визначені загальні підстави притягнення осіб до відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

4.2. Характеристика заходів щодо запобігання та протидії корупції.

Законом України «Про запобігання корупції» визначені заходи, спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Даним законодавчим актам регламентовані обмеження, які є обов'язковими для всіх осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

Так посадовим особам забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Також забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Дане обмеження щодо подарунків не поширюється на подарунки, які:

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

1) відмовитися від пропозиції;

2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;

3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;

4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму

службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка складається акт, який підписується особою, яка виявила неправомірну вигоду або подарунок, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Відповідно до вимог ст.25 Закону України «Про запобігання корупції» визначені обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Так особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування забороняється:

1) займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

2) входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Особам, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій забороняється:

1) протягом року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців;

2) розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом;

3) протягом року з дня припинення відповідної діяльності представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

Також дані особи не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

4.3. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Одним із способів профілактики вчинення корупційних дій є запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Саме тому у розділі п'ять Закону України «Про запобігання корупції» визначені заходи, направлені на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Посадова особа зобов'язана:

1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

2) повідомляти, не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі - Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно;

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Статтею 29 даного Закону визначені заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів. Так зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом:

1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів – здійснюється за рішенням керівника відповідного

органу, підприємства, установи, організації, у випадках, якщо конфлікт інтересів не має постійного характеру та за умови можливості залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації (ст. 30 ЗУ «Про запобігання корупції»);

2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень. Зовнішній контроль здійснюється в таких формах:

- перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

- виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

- участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу.

У ч. 3 ст. 33 Закону України «Про запобігання корупції» зазначено, що у рішенні про здійснення зовнішнього контролю визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень;

3) обмеження доступу особи до певної інформації - здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу, підприємства, установи, організації (ст. 31 ЗУ «Про запобігання корупції»);

4) перегляду обсягу службових повноважень особи - здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і

можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника (ст. 32 ЗУ «Про запобігання корупції»);

5) переведення особи на іншу посаду - здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований шляхом усунення такої особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу та за наявності вакантної посади, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи.

Переведення на іншу посаду може здійснюватися лише за згодою особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи (п. 1 ст. 34 ЗУ «Про запобігання корупції»);

б) звільнення особи - здійснюється у разі, якщо реальний чи потенційний конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, в тому числі через відсутність її згоди на переведення або на позбавлення приватного інтересу (п. 2 ст. 34 ЗУ «Про запобігання корупції»).

Також означені особи, у яких наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів, можуть самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади. Слід зазначити, що позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.

Окрім того, Законом України «Про запобігання корупції» визначені особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування - Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад. Так визначено, що правила врегулювання конфлікту інтересів визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів (ст. 35).

Своєю чергою визначені і особливості запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав. Відповідно до положень ст. 36 ЗУ «Про запобігання корупції» уповноважені особи зобов'язані протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом. В такому випадку забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

Передача особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», належних їм корпоративних прав здійснюється в один із таких способів:

1) укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (крім договору управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами);

2) укладення договору про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, з торговцем цінними паперами, який має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління цінними паперами;

3) укладення договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами, яка має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління активами.

4.4. Правила етичної поведінки.

Загальні вимоги до поведінки осіб, зазначених у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових чи представницьких повноважень, підстави та порядок притягнення до відповідальності за порушення цих вимог встановлюються цим Законом, який є правовою основою для кодексів чи стандартів професійної етики.

Національне агентство затверджує загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування у випадку необхідності розробляють та забезпечують виконання галузевих кодексів чи стандартів етичної поведінки їх працівників, а також інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб, які здійснюють діяльність у сфері їх управління.

Особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», під час виконання своїх службових повноважень зобов'язані неухильно додержуватися вимог закону та загальноновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими.

До загальних вимог етичної поведінки посадових осіб відноситься:

- пріоритет інтересів;
- політична нейтральність;
- неупередженість;
- компетентність і ефективність;
- нерозголошення інформації;
- утримання від виконання незаконних рішень чи доручень.

Саме тому нам необхідно провести аналіз загальних вимог етичної поведінки посадових осіб.

Пріоритет інтересів – особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», представляючи державу чи територіальну громаду, діють виключно в їх інтересах.

Політична нейтральність - особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», зобов'язані при виконанні своїх службових повноважень дотримуватися політичної нейтральності, уникати демонстрації у будь-якому вигляді власних політичних переконань або поглядів, не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків.

Але, слід зазначити, що дана вимога не поширюється на виборних осіб та осіб, які обіймають політичні посади.

Неупередженість - особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», діють неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб, на свої політичні погляди, ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання.

Компетентність і ефективність - особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», сумлінно, компетентно, вчасно, результативно і відповідально виконують службові повноваження та професійні обов'язки, рішення та доручення органів і осіб, яким вони підпорядковані, підзвітні або підконтрольні, не допускають зловживань та неефективного використання державної і комунальної власності.

Нерозголошення інформації - особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», не розголошують і не використовують в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала їм відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом.

Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень - особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», незважаючи на приватні інтереси, утримуються від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону.

Також особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», самостійно оцінюють правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що буде завдана у разі виконання таких рішень чи доручень.

Окрім того, у разі отримання для виконання рішень чи доручень, які особа, зазначена у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому вона працює, а виборні особи - Національне агентство.

У доповнення вищезазначеного слід вказати, що Наказом МВС України № 326 від 28.04.2016 затверджені «Правила етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів і підприємств, що належать до сфери управління МВС». Ці Правила як зібрання основних професійно-етичних норм визнають для працівників МВС принципи етики, якими є: служіння державі і суспільству, гідна поведінка, доброчесність, лояльність, політична нейтральність, прозорість і підзвітність, сумлінність. Своєю

чергою дотримання норм поведінки, установлених цими Правилами, є моральним обов'язком кожного працівника МВС.

4.5. Фінансовий контроль.

Особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі - декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством. Окрім того у разі припинення ними діяльності, яка пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, дані особи подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Своєю чергою особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому цим Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Притягнення суб'єкта декларування до відповідальності за неподання, несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або за подання у ній завідомо недостовірних відомостей не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати відповідну декларацію з достовірними відомостями.

У декларації зазначаються відомості про:

1) прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила

про це відповідний орган центрального органу виконавчої влади, відповідальний за формування державної податкової політики, і має про це відмітку у паспорті громадянина України) суб'єкта декларування та членів його сім'ї, місце реєстрації та фактичного проживання, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду, або посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування;

2) об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування;

б) у разі якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

2-1) об'єкти незавершеного будівництва, об'єкти, не прийняті в експлуатацію або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку, які:

а) належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності відповідно до Цивільного кодексу України;

б) розташовані на земельних ділянках, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або передані їм в оренду чи на іншому праві користування, незалежно від правових підстав набуття такого права;

в) повністю або частково побудовані з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї.

Такі відомості включають:

а) інформацію про місцезнаходження об'єкта;

б) інформацію про власника або користувача земельної ділянки, на якій здійснюється будівництво об'єкта;

в) якщо об'єкт перебуває у спільній власності - про всіх його співвласників зазначаються відомості, передбачені пунктом 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

3) цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в її володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуте таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;

б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;

в) у разі якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

4) цінні папери, у тому числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної

особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

5) інші корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта господарювання, його організаційно-правової форми, коду Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні;

5-1) юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї.

Термін «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

б) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

7) отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунка зазначаються лише у разі, якщо його вартість перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, а для подарунків у вигляді грошових коштів - якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

8) наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо

грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

9) фінансові зобов'язання, у тому числі отримані кредити, позики, зобов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів в рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позикою (кредиту), зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення, позичені іншим особам кошти. Відомості щодо фінансових зобов'язань включають дані про вид зобов'язання, його розмір, валюту зобов'язання, інформацію про особу, стосовно якої виникли такі зобов'язання, відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, та дату виникнення зобов'язання. Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. У разі якщо розмір зобов'язання не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, зазначається лише загальний розмір такого фінансового зобов'язання.

У разі якщо предметом правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є нерухоме або рухоме майно, в декларації зазначаються вид майна, його місцезнаходження, вартість та інформація про власника майна відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо засобом забезпечення отриманого зобов'язання є порука, в декларації має бути вказано інформацію про поручителя, зазначену у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

10) видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності,

володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, які зазначені у пунктах 2-9 частини першої цієї статті.

Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 20 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. Окрім цього, до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет та інформація щодо найменування контрагента;

11) посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом: дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків;

12) входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегулювальних чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Відомості подаються незалежно від того, знаходиться об'єкт декларування на території України чи за її межами.

У декларації зазначаються також відомості про об'єкти декларування, що є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Відомості, передбачені цією частиною, не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо).

Положення цієї частини застосовуються під час подання декларації службовими особами, які займають відповідальне та особливо

відповідальне становище, а також суб'єктами декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону України «Про запобігання корупції».

Відображення доходів і видатків суб'єктів декларування здійснюється у грошовій одиниці України. Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, зазначається у грошовій одиниці України на момент їх набуття у власність або останньої грошової оцінки. Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, що перебувають у володінні чи користуванні суб'єкта декларування, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину. Доходи/видатки, одержані/здійснені в іноземній валюті, з метою відображення у декларації перераховуються в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату одержання доходів/здійснення видатків. Щодо доходів/видатків, одержаних/здійснених за кордоном, зазначається держава, в якій їх було одержано/здійснено.

Своєю чергою слід вказати, що у разі відмови члена сім'ї суб'єкта декларування надати будь-які відомості чи їх частину для заповнення декларації, суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити про це в декларації, відобразивши всю відому йому інформацію про такого члена сім'ї, визначену пунктами 1-12 частини першої статті 46 ЗУ «Про запобігання корупції»

Подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством, яке забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства. Але зазначені у декларації відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в декларації (крім області, району, населеного пункту, де знаходиться об'єкт), є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають відображенню у відкритому доступі.

Окрім того слід вказати, що Національне агентство з питань запобігання корупції проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю: щодо своєчасності подання; щодо правильності та повноти заповнення; логічний та арифметичний контроль. Своєю чергою контроль щодо своєчасності подання декларації здійснюється протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня, у який така декларація повинна бути подана.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані упродовж семи робочих днів інформувати Національне агентство про припинення працюючими у них суб'єктами декларування діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 ЗУ «Про запобігання корупції».

Одночасно Національне агентство письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Своєю чергою, повна перевірка декларації здійснюється протягом дев'яноста днів з дня подання декларації і полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірки на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення.

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

Національне агентство проводить повну перевірку декларації, а також самостійно проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, передбачених частиною шостою статті 46 ЗУ «Про запобігання корупції».

У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації, відображення у декларації недостовірних відомостей, Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Окрім того, Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до цього Закону.

Такий моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам. Моніторинг способу життя здійснюється із додержанням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

Встановлення невідповідності рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам є підставою для здійснення повної перевірки його декларації. У разі встановлення невідповідності рівня життя Національним агентством надається можливість суб'єкту декларування протягом десяти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом.

У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Національне агентство інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Отже нами визначені загальні правила здійснення фінансового контролю, які визначені відповідними статтями ЗУ «Про запобігання корупції».

Питання для самоконтролю знань.

1. Види юридичної відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

2. Дисциплінарна відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

3. Адміністративна відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

4. Кримінальна відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

5. Цивільно-правова відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

6. Заходи щодо запобігання корупції.

7. Обмеження щодо використання службового становища.

8. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

9. Реальний та потенційний конфлікти інтересів.

10. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.

11. Пріоритет інтересів.

12. Політична нейтральність.

13. Неупередженість в службовій діяльності

14. Компетентність і ефективність.

15. Нерозголошення інформації.

16. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень

17. Фінансовий контроль.

18. Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

19. Види контролю декларацій, поданих суб'єктами декларування.

20. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування.

ПЕРЕЛІК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» антикорупційна експертиза – це:

А. діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією

В. діяльність уповноваженої особи з виявлення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень, злочинів

С. діяльність із виявлення причин та умов вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень, злочинів

2. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» пряме підпорядкування – це:

А. відносини між підлеглою особою та її керівником

В. відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням

С. організаційна залежність підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням

3. Відповідно до Закону України «Про державну службу» безпосередній керівник – це:

А. найближчий керівник, якому прямо підпорядкований державний службовець

В. керівник підрозділу Національної поліції

С. будь-які керівники

4. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» близькі особи - це:

А. особи які знаходяться у шлюбі, проживають окремо, та не мають взаємних прав та обов'язків із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону

В. особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі

С. особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта

5. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» виборні особи – це:

А. Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови

В. акціонери акціонерних товариств, керівники наглядових рад підприємств та інші керівники, які обираються на загальних зборах трудових колективів

С. всі вище перераховані особи

6. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» члени сім'ї - це:

А. особи які знаходяться у шлюбі, проживають окремо, та не мають взаємних прав та обов'язків із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону

В. особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі

С. особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта

7. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» корупційне правопорушення – це:

А. діяння, що містить ознаки корупції, вчинене будь-якою особою за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, та дисциплінарну відповідальність

В. діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність

С. будь-яке правопорушення вчинене посадовою особою органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів за яке законом встановлено кримінальну та адміністративну відповідальність

8. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» правопорушення, пов'язане з корупцією – це:

А. діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність

В. діяння, що містить ознаки корупції, вчинене будь-якою особою за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, та дисциплінарну відповідальність

С. будь-яке правопорушення вчинене посадовою особою органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів за яке законом встановлено кримінальну та адміністративну відповідальність

9. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» неправомірна вигода – це:

А. грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

В. грошові кошти, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

С. майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

10. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» подарунок - це:

А. грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової

В. грошові кошти, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

С. майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав

11. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» потенційний конфлікт інтересів – це:

А. суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

В. будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

С. наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

12. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» реальний конфлікт інтересів – це:

А. суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

В. будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

С. наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

13. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» приватний інтерес - це:

А. суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

В. будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

С. наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень

14. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції відносяться:

А. Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції

В. спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції - органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції

С. органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, СБУ, військова служба правопорядку

15. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» суб'єкти декларування – це:

А. педагогічні працівники, лікарі та інші особи, які отримують заробітну платню з державного або місцевого бюджетів

В. будь-яка особа, окрім приватних підприємців

С. особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону

16. Відповідно до Закону України «Про очищення влади» очищення влади (*люстрація*) – це:

А. встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування

В. діяльність уповноваженої особи з виявлення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень, злочинів

С. діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією

17. Відповідно до Закону України «Про очищення влади» метою очищення влади (*люстрації*) є:

А. заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування

В. недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини

С. діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією

18. Відповідно до Закону України «Про очищення влади» очищення влади (*люстрація*) ґрунтується на принципах:

А. верховенства права та законності, відкритості, прозорості та публічності, презумпції невинуватості, індивідуальної відповідальності, гарантування права на захист

В. конституційних, спеціальних, презумпції невинуватості, індивідуальної відповідальності

С. взаємодії з громадськістю, поєднання гласних і не гласних методів, наступальності, своєчасності, гарантування права на захист

19. Відповідно до Закону України «Про очищення влади» протягом скількох років з дня набрання чинності цього Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього Закону:

А. сім років

В. двадцять років

С. десять років

20. Яким Законом України визначені принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях.

А. «Про очищення влади»

В. «Про запобігання корупції»

С. «Про державну службу»

21. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII набрав чинності:

А. 10 грудня 2015

В. 01 травня 2016

С. 01 січня 2016

22. Державний службовець це:

А. громадянин України, який обіймає посади у правоохоронних органів – СБУ, прокуратури, Національної поліції, пенітенціарній службі тощо

В. громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби

С. громадянин України, який обіймає посади у спеціально уповноважених суб'єктах у сфері протидії корупції - органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

23. На державну службу не може вступити особа, яка:

А. піддавалася адміністративному стягненню за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення - протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили

В. має вищу освіту не нижче бакалавра, молодшого бакалавра

С. не підпадає під заборону, встановлену Законом України «Про очищення влади»

24. На державну службу не може вступити особа, яка:

А. має вищу освіту не нижче бакалавра, молодшого бакалавра

В. не підпадає під заборону, встановлену Законом України «Про очищення влади»

С. не пройшла спеціальну перевірку або не надала згоду на її проведення

25. На державну службу не може вступити особа, яка:

А. відповідно до рішення суду позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або займати відповідні посади

В. має вищу освіту не нижче бакалавра, молодшого бакалавра

С. повторно призначається на посаду

26. На державну службу не може вступити особа, яка:

А. повторно призначається на посаду

В. має судимість за вчинення умисного злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку

С. не підпадає під заборону, встановлену Законом України «Про очищення влади»

27. Особа, яка вступає на посаду державної служби вперше, набуває статусу державного службовця з:

А. дня публічного складення нею Присяги державного службовця

В. дня призначення на посаду

С. дня виходу на роботу

28. Особа, яка, призначається на посаду державної служби повторно, набуває статусу державного службовця з:

А. дня публічного складення нею Присяги державного службовця

В. дня призначення на посаду

С. дня виходу на роботу

29. Центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику є:

А. Національне агентство з питань запобігання корупції

В. Кабінет Міністрів України

С. Міністерство внутрішніх справ

30. Засади антикорупційної політики формуються:

А. Національне агентство з питань запобігання корупції

В. Кабінет Міністрів України

С. Верховна Рада України

31. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом:

А. виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції та затверджується Кабінетом Міністрів України

В. виконання Закону України «Про очищення влади»

С. виконання Закону України «Про державну службу»

32. Обмеження щодо одержання подарунків передбачають заборону на:

А. одержання подарунку від особи, яка перебуває в підпорядкуванні посадової особи

- В. одержання подарунку від колег по роботі
- С. одержання подарунку від близьких осіб

33. У яких випадках посадові особи можуть приймати подарунки:

А. взагалі не мають права приймати подарунки

В. якщо подарунки відповідають загально визнаним уявленням про гостинність та їх вартість не перевищує одну мінімальну заробітну плату (1378 гривень), встановлену на день прийняття подарунка, одноразово

С. в будь-яких випадках

34. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

А. відмовитися від пропозиції; за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію; залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників; письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції

В. усно повідомити керівника про надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка

С. лише відмовитися від пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка

35. В який строк особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок зобов'язана письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації:

А. протягом тижня

В. невідкладно, але не пізніше одного робочого дня

С. протягом місяця

36. Якою іншою діяльністю дозволяється займатися атестованим працівникам Національної поліції:

А. будь-якою діяльністю

В. не дозволяється взагалі

С. лише викладацькою, науковою і творчою діяльністю, медичною практикою, інструкторською та суддівською практикою із спорту

37. У якій строк особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані подавати в установленому порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік:

- А. не зобов'язані взагалі
- В. наступного року після припинення діяльності
- С. на вимогу податкової служби

38. Відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, вносяться до:

- А. Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, що формується та ведеться Національним агентством з питань запобігання корупції
- В. Єдиного реєстру досудових розслідувань
- С. статистичної звітності органів прокуратури

39. Національне агентство з питань запобігання корупції проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю:

- А. щодо своєчасності подання, щодо правильності та повноти заповнення, логічний та арифметичний контроль
- В. лише щодо правильності та повноти заповнення
- С. лише логічний та арифметичний контроль

ПРАКТИЧНІ ЗАДАЧІ

Задача 1

Працівники карного розшуку Павло та Семен під час відпрацювання території чергування, на прохання родичів Семена, завантажили до службового автомобіля 20 літрів фарби та 3 мішки цементу і завезли до квартири цих родичів для проведення ремонтних робіт. Ніякої винагороди Павло та Семен за це не пропонували і не надавали.

Чи є підстави для відповідальності Павло та Семен?

Які правові наслідки дій оперуповноважених карного розшуку?

Задача 2

Працівники карного розшуку Павло, Семен та Олексій дізналися що через декілька днів їх начальник буде святкувати день народження. Працівники карного розшуку вирішили зібрати по 100 гривен і придбати начальнику подарунок.

Чи можуть вони це зробити?

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які правові наслідки дій оперуповноважених карного розшуку?

Задача 3

Працівники карного розшуку оперуповноважені Павло, Семен та Олексій дізналися що через декілька днів їх колега – оперуповноважений Сергій буде святкувати день народження. Працівники карного розшуку вирішили зібрати по 1000 гривен і придбати Сергію подарунок.

Чи можуть вони це зробити?

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які правові наслідки дій оперуповноважених карного розшуку?

Задача 4

Оперуповноваженому карного розшуку Віктору під час його чергової відпустки зателефонував знайомий і запропонував попрацювати з

ним на його автомобілі таксистом. Віктор погодився і протягом 25 днів працював таксистом.

Чи дозволена така діяльність співробітникам ОВС під час відпустки?
Які правові наслідки дій оперуповноважених карного розшуку?

Задача 5

Оперуповноважені карного розшуку Павло та Олексій під час відпрацювання центрального ринку затримали громадянина Г., який намагався продати мобільний телефон NOKIA, який був викрадений два дні тому.

Громадянин П. звернувся з проханням не затримувати його і запропонував 3000 гривен.

Які правові наслідки дій оперуповноважених карного розшуку?

Задача 6

Оперуповноважений управління захисту економіки Павло повідомив свого знайомого Михайла про те, що стосовно нього проводяться оперативно-розшукові заходи в межах заведеної оперативно-розшукової справи. В результаті задокументувати злочинну діяльність Михайла не вдалося.

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які правові наслідки дій оперуповноважених управління захисту економіки?

Задача 7

Оперуповноважений карного розшуку Павло під час заповнення декларації вирішив не вносити до цієї декларації інформацію про те, що у власності його дружини є приватний будинок у Рівненській області вартістю 250 000 гривен.

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які наслідки такого рішення?

Задача 8

Оперуповноважений карного розшуку Павло під час заповнення декларації вирішив не вносити до цієї декларації інформацію про те, що у власності його знайомої В., з якою він спільно проживав, але не перебував у шлюбі, є автомобіль Шкода вартістю 150 000 гривен.

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які наслідки такого рішення?

Задача 9

Оперуповноважений карного розшуку Павло наприкінці року звільнився з ОВС. Після звільнення він не заповнив декларацію за відпрацьований період оскільки вважав, що оскільки не є вже працівником ОВС то не потрібно і заповнювати декларацію.

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які наслідки такого рішення?

Задача 10

Оперуповноважені карного розшуку Семен та Степан затримали по «гарячим слідам» по факту крадіжки з кишені грошей громадянина Д. Під час з'ясування обставин вчинення злочину до них під'їхав автомобіль, в якому перебував їх колега, оперуповноважений Павло. Павло звернувся до Семена та Степана з пропозицією відпустити громадянина Д. Крім того Павло пообіцяв наступного дня віддячити Семена та Степана за згоду відпустити громадянина Д.

Чи передбачена відповідальність за такі дії?

Які наслідки такого рішення?

Глосарій

Активи - кошти, майно, майнові та інші права, на які може бути накладено або накладено арешт у кримінальному провадженні або які конфісковані за рішенням суду у кримінальному провадженні;

Анонімне повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» - це повідомлення в якому міститься інформація, яка стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені надане не ідентифікованою особою

Антикорупційна експертиза - діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією;

Антикорупційна програма органу, установи, організації – це адміністративно-правовий акт органу, установи, організації, який визначає засади загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, заходи з їх реалізації, а також з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми;

Антикорупційна програма юридичної особи - це комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи;

Антикорупційна стратегія – це засади антикорупційної політики, які визначаються Верховною Радою України, розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії та реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України

Благодійництво - добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у поданні набувачем матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги; специфічними формами благодійництва є меценатство, спонсорство і волонтерська діяльність;

Безпосередній керівник - найближчий керівник, якому прямо підпорядкований державний службовець;

Близькі особи - особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи

усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта;

Внутрішній аудит – діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю;

Виборні особи - Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

Викривач - особа, яка на конфіденційній основі надає допомогу в запобіганні і протидії корупції, за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою;

Виявлення активів - діяльність із встановлення факту існування активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні;

Декларування недостовірної інформації - подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації;

Державна служба - це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;

2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;

3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;

4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;

5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;

6) управління персоналом державних органів;

7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством;

Державні послуги – будь-які платні послуги, обов'язковість отримання яких встановлюється законодавством та які надаються фізичним

чи юридичним особам органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та створеними ними установами та організаціями, що утворюються за рахунок коштів відповідних бюджетів;

Державний службовець - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби;

Документ - матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі;

Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення – це відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення

Захист інформації – сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї;

Зловживання владою або службовим становищем - це умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб;

Зловживання впливом - пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду або за надання такої вигоди третій особі вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави;

Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги - зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), з метою отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, якщо це завдало шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих

громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб;

Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми - умисне, з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб використання всупереч інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми службовою особою такої юридичної особи своїх повноважень, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб;

Інформація - будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

Інформація з обмеженим доступом - є конфіденційна, таємна та службова інформація;

Інформація про фізичну особу (персональні дані) - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована;

Конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом;

Корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

Корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

Моніторинг запобігання корупції – це систематичний збір та опрацювання інформації, пов'язаної зі здійсненням заходів запобігання і протидії корупції;

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів - це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що

забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні;

Національне антикорупційне бюро України - це державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових;

Незаконне збагачення - набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі;

Неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав;

Неправомірна вигода в значному розмірі - це вигода, що в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

Неправомірна вигода у великому розмірі - це вигода, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

Неправомірна вигода в особливо великому розмірі - це вигода, що у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

Обробка персональних даних - будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем;

Очищення влади (люстрація) - це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (далі - посади) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

Переваги – це додаткові матеріальні чи інші вигоди або можливості, які суб'єкт має порівняно з іншими, які ставлять його в нерівне становище з іншими особами;

Перевищення влади або службових повноважень - умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб;

Персональні дані - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована;

Підкуп особи, яка надає публічні послуги - пропозиція чи обіцянка аудитору, нотаріусу, оцінювачу, іншій особі, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але провадить професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), надати йому/їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення особою, яка надає публічні послуги, дій або її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи;

Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми - пропозиція чи обіцянка службовій особі юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди або прохання її надати за вчинення зазначеною службовою особою дій чи її бездіяльність з використанням наданих їй повноважень в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи;

Подарунок - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової;

Потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Правова інформація - будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо;

Правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

Приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях;

Провокація підкупу - це дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття

пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду;

Професійна компетентність - здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку;

Пряме підпорядкування - відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням;

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Розпорядник персональних даних - фізична чи юридична особа, якій володільцем персональних даних або законом надано право обробляти ці дані від імені володільця;

Розшук активів - діяльність із визначення місцезнаходження активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні;

Самоправство - самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оспорується окремим громадянином або підприємством, установою чи організацією, якщо такими діями була заподіяна значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника;

Секретна інформація (також державна таємниця) - вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом України «Про державну таємницю», державною таємницею і підлягають охороні державою;

Службова недбалість - невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб;

Службова особа (КК України) - особа, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймає постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з

виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконує такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом;

Службове підроблення - складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів;

Службове розслідування – це комплекс заходів, які здійснюються у межах компетенції, з метою уточнення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушення, відповідальність за яке передбачена законодавством України, та ступеня вини особи (осіб), яка вчинила правопорушення;

Спеціальна перевірка – це перевірка, яка проводиться стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком (далі — претенденти на посаду) (крім випадків, передбачених законодавством), у тому числі щодо відомостей, поданих особисто.

Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції - органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції;

Суб'єкт владних повноважень - орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень;

Суб'єкти декларування - особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону;

Управління активами - діяльність із збереження активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, їх економічної вартості, реалізації активів у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

Члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

Фаворит (лат. Favog- прихильність, схильність, сприяння) – особа, яка перебуває під покровительством та заступництвом впливової особи;

Фаворитизм у органах внутрішніх справ – це сприяння однієї посадової особи іншій посадовій особі у питаннях, пов'язаних з просуванням по службі, виконанням службових обов'язків, надання певних пільг на підставі особистих відносин без урахування її морально-ділових та інших якостей;

Юридична особа – організація, створена і зареєстрована в установленому законом порядку;

Юридична особа публічного права – юридична особа, створена розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування.

ПІСЛЯМОВА

«Корупція подібна проституції, тільки в останньому випадку жінки, які торгують своїм тілом, можуть знайти виправдання своїм вчинкам «приземленими» посиленнями на необхідність вижити й прогодувати дітей. Чиновники ж особливо «високого польоту», торгуючи своїм посадовим становищем або займаючись, м'яко кажучи, незаконною діяльністю, мають куди більш «піднесені» потреби у вигляді всіляких мерседесів і джипів, шикарних квартир і вілл, свого напівлегального бізнесу і нечуваних привілеїв. І хоча розмір чиновницького апетиту прямо пропорційний статусу в ієрархічній драбині влади, будь-який чиновник-корупціонер – точно державна повія».

Коїчіро Мацуура, Глава Юнеско

Підводячи підсумок викладеного зазначаємо, що корупція є вкрай негативним соціальним явищем, що потребує активної боротьби, адже без викорінення цього негативного явища в будь-якій країні, в тому числі і в нашій, не можливе формування правової держави, що ставить основним пріоритетом права і свободи людини.

Нами були розглянуті проблемні питання, а саме: поняття «корупції» та «корупційного правопорушення», їх співвідношення; історичні передумови виникнення корупції в Україні; корупційні ризики; основні принципи запобігання і протидії корупції в Україні. Окремо було проведено аналіз законодавства у сфері запобігання і протидії корупції.

Ми дійшли висновку, що успішна протидія корупції можлива за умови наявності таких складових:

- належного антикорупційного законодавства, ефективного його застосування відповідними органами державної влади і органами місцевого самоврядування, координації їх діяльності;
- ефективної системи протидії корупції в усіх сферах діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування та на всіх рівнях;
- відкритості та інформованості громадськості про здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції;
- взаємодії об'єднань громадян з органами державної влади і органами місцевого самоврядування у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, підтримки антикорупційних заходів держави громадянським суспільством.

Нами встановлено, що усунення корупційних ризиків в діяльності державних службовців (посадових осіб) виключить можливість порушення ними законодавства України, позитивно вплине на покращення роботи органів державної влади та сприятиме підвищенню їх авторитету.

Проведеним аналізом діючих норм антикорупційного законодавства щодо відповідальності за вчинення корупційних правопорушень встановлено, що законодавцем на сучасному етапі зроблена спроба передбачити необхідні заходи, спрямовані на запобігання і протидію корупції в Україні. Так в антикорупційному законодавстві України передбачена диференційована відповідальність за корупційні правопорушення. Своєю чергою Законом України «Про запобігання корупції» визначені заходи, спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Даним законодавчим актам регламентовані обмеження, які є обов'язковими для всіх осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів. А одним із способів профілактики вчинення корупційних дій є запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Також було з'ясовано, що антикорупційна політика визначена Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII. Своєю чергою Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265. Метою Антикорупційної стратегії є створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ з питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції.

З урахуванням викладеного можна підсумувати, що антикорупційна політика може підвищити ефективність протидії корупції. На сучасному етапі розвитку українського законодавства це відобразилося у змінах антикорупційного законодавства, реформуванні суб'єктів протидії корупції, удосконаленні підстав притягнення до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної чи цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних вчинків.

Окрім того нами було надано характеристику суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Окремо було розглянуто

повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також Національного Антикорупційного бюро України.

Встановлено, що Національне агентство з питань запобігання корупції є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Своєю чергою Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні. А Національне Антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Законодавством України визначені права та обов'язки даних органів.

Окремо розглянуті види та підстави притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення – кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну. Надано характеристику заходів щодо запобігання та протидії корупції – обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, запобігання одержанню неправомірної вигоди, обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, обмеження щодо спільної роботи близьких осіб. Окремо були розглянуті правила етичної поведінки та порядок забезпечення фінансового контролю тощо.

Список літератури

1. Актуальні питання виявлення, досудового розслідування та запобігання корупційним правопорушенням : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 24 квіт. 2015). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 264 с.
2. Гаращук В.М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія / В.М. Гаращук, А.О. Мухатаєв. – Х. : Право, 2010. – 144 с.
3. Гвоздецький В. Д., Заросило В. О., Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції: Курс лекцій (для студентів ВНЗ, слухачів магістратури, аспірантури та підвищення кваліфікації). – К. : УДУФМТ, 2012. – 120 с.
4. Демократичне поліціювання : зб. наук. ст. / за заг. ред.: О.М. Бандурки, Дж. Перлина ; наук. ред. О.В. Тягло . - Львів : Астролябія, 2011 . - 492 с.
5. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) від 15 травня 2003 року (ратифікований Законом України № 253-V від 18 жовтня 2006 року).
6. Заброда Д.Г. Адміністративно-правові проблеми взаємодії суб'єктів боротьби з корупцією : монографія / Д.Г. Заброда, В.К. Колпаков ; Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ МВС України. - Дніпропетровськ, 2007 . - 173 с.
7. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–VII категорії посад) [Текст] : [посіб.] / Братель С. Г., Василевич В. В., Золотарьова Н. І. та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 376 с.
8. Інструкція про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони і Державної судової адміністрації від 22 квітня 2013 року № 52/394/172/71/268/60.
9. Киричко В.М. Кримінальна відповідальність за корупцію / В.М. Киричко. – Х. : Право, 2013. – 424 с.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122.
11. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V).
12. Корупція в Україні: питання протидії / за заг. ред. В.М. Гаращука. – Харків: ФОП Панов А.М., 2015. – 168 с.
13. Кохан Г.В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія / Г.В. Кохан. – К. : НІСД, 2013. – 232 с.
14. Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг:

наук-практ. посіб. / Ю.В. Ударцов, С.М. Блажівський, Н.В. Лісова, О.О. Седлецький, З.А. Загиней (Тростюк), І.І. Присяжнюк, О.І. Бутович, Л.М. Шмаль; за ред Ю.В. Ударцова. – К.: Алерта, 2013. – 180 с.

15. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V).

16. Кримінальне право : навчальний посібник / О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

17. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 серпня 2012 року). – Х.: Одісей, 2012. – 232 с.

18. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції [3 квітня 2015 року, м. Харків] / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Х.: Золота миля, 2015. – 260 с.

19. Методичні рекомендації щодо запобігання і протидії корупції серед працівників органів внутрішніх справ: Рекомендації / В.С. Малишев, В.О. Євдокимов, В.Д. Гвоздецький, А.С. Онищук, В.П. Столбовий, В.В. Столбова, Я.І. Василькевич, В.М. Руденко, С.І. Пічкурено, В.І. Шаповал, Л.С. Процюк, М.А. Лебідь / за заг. ред. С.М. Гусарова – К.: ПАП ОВС України, 2011 – 152 с.

20. Мельник М.І. Механізм корумпованих відносин / М.І. Мельник // Право України. – 2001. - № 4 – С. 105-109.

21. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія / М.І. Мельник. – К.: Юридична думка, 2004.

22. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії / Микола Іванович Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 304 с. - Бібліогр.: с.286-303.

23. Модельний кодекс поведінки державних службовців (додаток до Рекомендації).

24. Наказ МВС України № 725 від 18.06.2015 «Про організацію виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки»;

25. Наказ МВС України № 23 від 15.01.2016 «Про забезпечення виконання Міністерством внутрішніх справ заходів Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки у 2016 році»;

26. Наказ МВС України № 1613 від 22.12.2015 «Про затвердження Положення про Управління запобігання корупції та проведення люстрації Міністерства внутрішніх справ»;

27. Наказ МВС України № 142 від 29.02.2016 «Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ на 2016 рік»;

28. Наказ НПУ № 231 від 22.03.2016 «Про затвердження Антикорупційної програми Національної поліції України на 2016 рік».

29. Невмержицький Є.В. Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізмів подолання в сучасній Україні : дис. канд.

політ. наук : 23.00.02 / Інститут держави і права України НАН України. – К., 1999.- 19 с.

30. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 року № 889-VIII.

31. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22.02.2006 р. № 3460-IV.

32. Про додаткові заходи щодо дотримання працівниками органів внутрішніх справ принципів законності, забезпечення прав і свобод громадян: наказ МВС України від 15.05.2007 №157.

33. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII.

34. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 року № 1699 - VII.

35. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань: Закон України від 3 листопада 2015 року № 743-VIII.

36. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265.

37. Про затвердження плану першочергових заходів з подолання корупції : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 647-р.

38. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 171.

39. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфері управління МВС: Наказ МВС України № 326 від 28.04.2016.

40. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 року № 772-VIII.

41. Про національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII із змінами, внесеними згідно із Законом від 28.12.2014 № 77-VII.

42. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII

43. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII.

44. Про стан дисципліни й законності в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ та заходи щодо його покращання: наказ МВС України від 26.03.2010 № 90.

45. Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 118.

46. Рекомендації № R (2000) 10 Комітету Міністрів держав – членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців.

47. Романюк, Б. В. Законодавство України та зарубіжних країн щодо протидії корупції. Міжнародний досвід боротьби з корупцією : монографія / Б.В. Романюк, О.Ю. Бусол ; Міжвід. наук.-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю, Рада нац. безпеки і оборони України. - К., 2010 . - 628 с.

48. Сахно А.П. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції : [курс лекцій]. – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – 140 с.

49. Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 16 березня 2005 року № 2476-IV).

50. Шевченко О.В. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупційній злочинності в Україні та її запобігання: монографія / О.В. Шевченко. – К.: ВД «Дакор», 2013. – 568 с.

51. Шепітько В.Ю. Розслідування злочинів корупційної спрямованості: наук.-практ. посіб. / В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель; Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивчення проблем злочинності ім. В.В. Сташиса. – Х. : Харків юрид., 2013. – 220 с.

Інформаційні ресурси

1. Ільєнок Т.В. Боротьба з корупцією : міжнародний досвід // Електронна бібліотека юридичної літератури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/8938/%D2>

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page11>

3. Корупційні ризики в діяльності державних службовців. Роз'яснення Міністерства юстиції України від 12.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/noo26323-11>

4. Міністерство юстиції України [електронний ресурс]: Методичні рекомендації «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування» від 16.10.2013 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/noo20323-13>

5. Статистична інформація Генеральної прокуратури України : Єдиний звіт про кримінальні правопорушення [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України . – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>.

ІСТОРІЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

28 квітня 1961 року в с. Новожданівка Харцизького району Сталінської області згідно із наказом міністра внутрішніх справ Української РСР № 0109 було створено Сталінську спеціальну середню школу міліції МВС УРСР.

- 1961 - 1964 • **Чекін Василь Артемович**, гвардії полковник внутрішньої служби - начальник школи
- 1961•листопад • змінено назву на Донецьку спеціальну середню школу міліції МВС УРСР
- 1964 - 1977 • **Світлич Іван Григорович**, полковник міліції - начальник школи
- 1965 • червень • переведення навчального закладу до міста Донецька
- 1977 - 1989 • **Муравйов Володимир Іванович**, полковник міліції - начальник школи
- 1989 - 2003 • **Титаренко Юрій Леонтійович**, генерал-лейтенант міліції - начальник школи, училища, ректор інституту
- 1992 березень • Донецьке училище міліції МВС України
1993. лютий • На базі Донецького відділення заочного навчання Української академії внутрішніх справ та Донецького училища міліції - Донецький інститут внутрішніх справ МВС України при Донецькому державному університеті
- 2000 • грудень • Донецьке училище міліції МВС України (для працівників ДАІ) стало факультетом Донецького інституту внутрішніх справ
- 2003•вересень • **Бесчастний Віктор Миколайович**, ректор інституту, професор
- 2004•березень • Донецький юридичний інститут МВС при Донецькому національному університеті
- 2011 • липень • Донецький юридичний інститут МВС України
- 2014 • липень • тимчасове розташування Донецького юридичного інституту в місті Маріуполь Донецької області
- 2014 • жовтень • розташування Донецького юридичного інституту в місті Кривий Ріг відповідно до наказу МВС України № 1010 від 30 вересня 2014 року

КОНТАКТИ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ

Донецький юридичний інститут МВС України розпочав свою історію як навчальний заклад з 1961 року.

Девіз інституту: «Закон, обов'язок, людяність, честь!».

Мета, якій підпорядкована діяльність колективу – «**Навчаємося, щоб захищати!**».

Адреса:

Основний корпус: 50106, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, 7-й Зарічний мікрорайон, 24.

Головний корпус: 50065, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21.

Телефони:

приймальна комісія: (067) 914 74 54, (099) 956 31 08

факс: (0564) 92 96 07

В інституті виходить фахове видання – збірник наукових праць «**Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності**», у якому можна опублікувати результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук.

Функціонує юридична клініка «Захисник», на базі якої студенти та слухачі інституту мають можливість набути практичних навиків. Це благодійна організація в структурі інституту, чия діяльність спрямована на надання громадянам необхідного обсягу правових знань для вирішення різних життєвих ситуацій, а також правової допомоги людям, які потребують соціального захисту та підтримки. **Кожен громадянин може звернутися до клініки «Захисник» за безкоштовною юридичною консультацією за адресою: 50106, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, 7-й Зарічний мікрорайон, 24.**

В інституті працюють **курси довузівської підготовки** – освітні послуги, пов'язані з підвищенням якості знань випускників загальноосвітніх навчальних закладів та підготовкою до вступу до вищих навчальних закладів України.

Метою курсів є також профорієнтаційна робота, спрямована на пошук і залучення до навчання в інституті обдарованої молоді, забезпечення цільової підготовки до вступу в інститут найкращих випускників шкіл. Керівництво інституту гарантує випускникам курсів довузівської підготовки, за умови надання сертифікатів, що відповідають правилам прийому, вступ на денну або заочну форму навчання. **Кваліфіковані досвідчені викладачі проводять заняття з дисциплін: історія України; українська мова і література; іноземна мова..**

Навчання проводиться за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр».

У виші діє **ад'юнктура** з підготовки дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальностями:

- 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право;

- 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність;

- 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень.

Наразі в інституті успішно функціонують дві спеціалізовані вчені ради із захисту кандидатських дисертацій. Спеціалізована вчена рада К 11.737.01 із захисту кандидатських дисертацій за науковою спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» та К 11.737.02 із захисту кандидатських дисертацій за науковими спеціальностями 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» та 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Це забезпечує можливість для професійного зростання та реалізації своїх наукових амбіцій науковцям у галузі права.

На території Донецької області та Криворіжжя Донецький юридичний інститут – це єдиний вищий навчальний заклад, що здійснює підготовку докторів філософії у галузі знань «Право».

На сайті інституту можна знайти повну інформацію про навчальний заклад, його історію та сучасне життя, умови вступу та навчання.

Адреса офіційного сайту: www.dli.donetsk.ua

ДЛЯ НОТАТОК

